

Friluftsliv i skolan

– En kvalitativ studie om idrottslärares arbete
med friluftsliv i ämnet idrott och hälsa

Viktor Nilsson & Antonio Phunipananta Muñoz

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete avancerad nivå 79:2018

Ämneslärarutbildning 2014-2019

Handledare: Suzanne Lundvall

Examinator: Jane Meckbach

Outdoor education in school

– A qualitative study in the subject of sport and health on physical education teacher's work with outdoor education

Viktor Nilsson & Antonio Phunipananta Muñoz

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORTS AND HEALTH SCIENCE

Degree project advanced level 79:2018

Teacher education program: 2014-2019

Supervisor: Suzanne Lundvall

Examiner: Jane Meckbach

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet har varit att undersöka lärares förställningar om och arbete med friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa.

- Vad är friluftsliv för idrottslärarna?
- Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv?
- Hur uppfattar lärare i idrott och hälsa elevernas kunskapsnivå i friluftsliv?
- Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas?

Metod

Metoden som användes var kvalitativ och i form av semistrukturerade intervjuer. I intervjuerna deltog en kvinnlig och fem manliga idrottslärare verksamma på högstadieskolor i Stockholm. Urvalet skedde genom ett slumpmässigt urval utifrån ett mailutskick till 27 högstadieskolor. Som teoretisk referensram har läroplansteori och de tre arenorna formulerings-, transformerings- och realiseringsarenan använts för att analysera och diskutera studiens resultat.

Resultat

Lärarna anger att friluftsliv är något som sker ute i naturen och det som karakteriserar friluftsliv är att det ska främja naturupplevelser och välbefinnande. Lärarna i studien arbetar med undervisning i friluftsliv på flera sätt och med många olika aktiviteter: vandringar, allemansrätt, övernattnig, skridskoåkning, orientering m.m. Omfattningen av antalet friluftsdagar är minst en per år och i enstaka fall upp till sex dagar per år. Lärarna uppfattar elevernas kunskapsnivå som väldigt olika, bl.a. beroende på var skolan ligger geografiskt och föräldrars påverkan. Betygsbedömningen sker utifrån elevernas förmåga att samarbeta, planera, genomföra och värdera sina insatser i friluftsliv samt förmåga till samarbete och att ta ansvar. I utsagorna framkommer ingen tveksamhet kring vad kunskapskraven innebär och/eller vad som ska bedömas inom området friluftsliv och utevistelse.

Slutsats

Lärarna i studien är överlag positiva till att undervisa i friluftsliv, och uppfattar inte svårigheter med att överföra den givna kunskapen på formuleringsarenan till realiseringsarenan. På transformeringsarenan görs överväganden kring vilken typ av aktiviteter som är möjliga att genomföra och vilken typ av samordning som behöver ske (eller inte) mellan lärare och ämnen. I denna studie framgår att lärarna söker och hittar stöd i styrdokumentet för planering, genomförande och betygsättning av elevernas kunskaper.

Abstract

Aim

The aim has been to investigate teachers' ideas about and work with outdoor life in the school subject sport and health.

- What is outdoor life for PE teachers?
- How is teaching in outdoor life conducted?
- How do teachers in sport and health perceive the students' level of knowledge in outdoor life?
- What should the students learn and what should be assessed?

Method

The method used was qualitative and in the form of semi-structured interviews. In the interviews, a female and five male physical education teachers participated Stockholm. The selection was made through a randomly made selection by mailing to 27 secondary schools. As a theoretical frame of reference, curriculum theory and the three arenas: formulation, transformation and realization have been used to analyze and discuss the study's results.

Results

The teachers state that outdoor life is something that takes place in nature and what characterizes outdoor life is that it promotes nature experiences and well-being. The teachers in the study work with teaching in outdoor life in several ways and with many different activities: walks, public access, overnight accommodation, ice skating, orientation etc. The scope of the number of outdoor days is at least one per year and in some cases up to six days per year. The teachers perceive the students' level of knowledge as very different, among other things it depends on where the school is geographically placed and parents' influence. The assessment is based on the students' ability to collaborate, plan, implement and evaluate their efforts in outdoor life as well as the ability to cooperate and to take responsibility. According to the teacher's answers, there is no doubt as to what the knowledge requirements entail and / or what is to be assessed in the area of outdoor life and outdoor living.

Conclusions

The teachers in the study are generally positive to teaching outdoor life, and do not perceive difficulties in transferring the given knowledge on the formulation arena to the realization arena. In the transformation arena, consideration is given to what type of activities are possible to implement, and what type of coordination needs to take place (or not) between teachers and subjects. In contrast to other studies, this shows that the teachers seek and find support in the steering documents for the planning, implementation and assessment of the students' knowledge.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Syfte och frågeställningar	3
Abstract	4
Innehållsförteckning	5
2 Metod	1
1.1 Bakgrund.....	3
1.1.1 Historisk återblick på definitionen av friluftsliv.....	3
1.1.2 Friluftsliv i skolan.....	4
1.1.3 Lgr11	6
1.1.4 Ramfaktorteorin.....	7
1.1.5 Teoretiskt ramverk.....	7
1.2 Existerande forskning	8
1.2.1 Friluftsliv i läroplanen.....	9
1.2.2 Plats-responsivt friluftsliv	11
1.2.3 Internationellt friluftsliv	14
1.3 Syfte och frågeställningar	17
2 Metod	17
2.1 Urval	17
2.2 Intervjuguide	18
2.3 Genomförande	18
2.4 Databearbetning och analysmetod.....	18
2.5 Tillförlitlighetsfrågor	19
2.6 Etiska aspekter.....	19
3. Resultat	20
3.1 Sammanställning av intervjupersonerna	20
3.2 Vad är friluftsliv för idrottslärarna?.....	21
Friluftsliv för mig, de ju när barnen kommer ut i skogen överhuvudtaget. Skog och natur att man inte behöver undervisa i matte i ett klassrum hela tiden. Man kan faktiskt gå ut och röra på sig. Bara räkna kottar eller vad som helst, det går ju att göra på tusen olika sätt liksom. Så naturen är viktig och barnen. Speciellt från en sådan här skola kommer ju vi för sällan ut i skogen. Ut i skog eller ut på utflykter och sådana här grejer. (Stefan)	21
3.3 Hur bedrivs friluftsupervisningen?	21

3.3.1 Arbete med digitala hjälpmedel i friluftsliv	23
3.3.2 Tid för planering i friluftsliv	24
3.3.3 Perspektiven	25
3.3.4 Undervisning i närmiljö eller resa	27
3.3.5 Hjälp vid arbete med friluftsliv	27
3.4 Elevers kunskapsnivå i friluftsliv	27
3.5 Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas?.....	28
4. Diskussion	29
4.1 Resultatdiskussion	30
4.2 Metoddiskussion.....	35
4.3 Förslag på vidare studier	36
4.4 Slutsats	36
Käll- och litteraturförteckning.....	37
Bilaga 1 Litteratursökning	39
Bilaga 2. Brev till Idrottslärare.....	40
Bilaga 3 Intervjuguide	41

Bilaga 1 Litteratursökning

Bilaga 2 Källförteckning

Bilaga 3 Brev till idrottslärare

Bilaga 4 Intervjuguide

2 Metod

Enligt Skolinspektionens granskning (2018) av undervisning i ämnet idrott och hälsa i årskurs 7–9 har friluftsliv och utevistelse ett mycket begränsat utrymme i den svenska skolan.

Granskningen baserades på 100 grundskolor i Sverige. 22 av skolorna undersöktes extra noggrant. Skolinspektionen inleder rapporten med att beskriva syftet med ämnet: “Syftet med ämnet idrott och hälsa är att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och intresse att vistas i naturen.” (Skolinspektionen 2018 s. 4) I rapporten konstateras att kunskapsområdet friluftsliv och utevistelse ofta bortprioriteras i undervisningen. (Ibid). Detta kunskapsområde är också det område där flest skolor varav 7 av de 22 bedöms ha ett identifierat utvecklingsområde. Lärare beskriver att de har problem med att genomföra undervisning i friluftsliv och utevistelse i olika och okända miljöer. I rapporten framkommer också att det finns goda exempel på gedigna planeringar och satsningar på friluftsliv. Tid, schema och pengar visar sig ha en stor betydelse när friluftsliv ska planeras och verkställas. Flera lärare uttrycker behov av ämnesintegrering med andra lärare och ämnen för att kunna vara längre ute i naturen. (Ibid). När undervisning i friluftsliv bedrivs sker det oftast i form av orientering i kända och okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel. Idrottslärarna har en god progression redovisad i planeringarna överlag. Orientering är även det tydligaste området som tas upp inom friluftsliv som kunskapsområde. På någon enstaka skola var orientering en ren orienteringsidrott därför att det ställdes krav på att genomföra en bana så fort som möjligt. Här markerar Skolinspektionen att detta kan innebära att elevens fysiska förmåga påverkar det resultatet eleven får. Det kan leda till ojämlika förhållanden grundat på elevens förutsättningar snarare än elevens kunskaper om orientering. (Ibid). Att lägga in tidsbegränsningar och krav på prestation skiljer sig ganska mycket från hur friluftsliv ska bedrivas i enlighet med Skolinspektionens rekommendationer. Enligt den officiella definitionen betonas det att friluftsliv ska ske utomhus utan krav på prestationen eller tävling. (Backman, Larsson & Redelius 2004, s. 176)

Öhman, forskare och lärare på Örebro universitet, menar att det är viktigt att skilja på friluftsliv och friluftaktiviteter. “Med friluftaktiviteter avser jag fysiska aktiviteter som lekar, spel och övningar av idrottskaraktär som bedrivs ute i naturen. Med friluftsliv avser jag aktiviteter som innebär att man lever i naturen.” (Ibid). Det kan således finnas anledning att skilja på aktiviteter och friluftsliv.

Den officiella definitionen av friluftsliv är enligt Naturvårdsverket "Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling." (Näringsdepartementet 1999, s. 134). Friluftsliv definieras alltså av att vara kravlöst. Det ska ske utan krav på prestation och ske utomhus. En individ idrottar dels utifrån ett "investeringsvärde" dels för att öka sitt välmående. I en rapport från Riksidrottsförbundet från 2004 förekommer det slutsatser om hur friluftsliv behandlas i idrott och hälsa undervisningen. Friluftsliv är mycket sparsamt förekommande i undervisningen. Det primära innehållet under friluftsdagarna präglas av idrottsliga aktiviteter snarare än friluftsliv. Lärare i idrott och hälsa bedömer elevernas kunskaper i friluftsliv som väldigt små. Vidare presenteras att ansvaret för friluftsdagar delas mellan olika lärare och personal i grundskolan. Friluftsliv rymmer stora möjligheter att realisera intentioner i skollagen och även att integrera naturorienterande ämnen och även av skolans övriga ämnen. (Backman, Larsson & Redelius 2004, s. 187)

Det som idrottslärare ofta väljer att fokusera på i sin undervisning är i huvudsak fysisk aktivitet. Eleverna möter främst rörelse och innehållet i undervisningen är främst anpassat till elever som redan idrottar på fritiden. Exempel på detta är bollspel och bollekar samt aktiviteter som är till för att förbättra elevernas kondition och styrka. Hälsa får en väldigt liten del i skolundervisningen. (Skolinspektionen 2018). Problemområdet är ganska stort med att det finns lärare som arbetar på olika sätt. Vilket skulle kunna leda till en icke jämlik undervisning och blandade kunskapsnivåer hos eleverna när det gäller friluftsliv. På samma sätt gäller det bedömningen av friluftsliv. Studien ska ta reda på hur eleverna betygsätts och enligt skolinspektionens rapport ska vissa elever klara av att orientera på tid, andra kanske får paddla eller vandra och visa att de kan starta upp ett stormkök på en parkeringsplats. Eftersom att friluftsliv undervisas på olika sätt finns det ett problemområde när vi möter och tar upp att vi skriver uppsats om friluftsliv är det oftast bara orientering de tänker på som friluftsliv. Friluftsliv borde vara mer än bara orientering enligt läroplanen det står mer än bara orientering i det centrala innehållet och i kunskapskraven. I skolinspektionens rapport från de 100 skolorna fanns det bland en tredjedel av de besökta skolorna förbättringsområden. I dessa skolor fanns det få aktiviteter kopplade till hur olika friluftaktiviteter kunde planeras, organiseras och genomföras. Elever, lärare och rektorer har i intervjuer uppgett att undervisningen inte omfattar friluftaktiviteter. På en skola fanns det ibland med i planeringen att ett pass kunde strykas och ersättas av lektioner där eleverna själva fick bestämma vad som skulle ske på lektionerna. Andra lärare tar i rapporten upp att friluftsdagar är bra dock vill de

jobba mer kontinuerligt med friluftsliv. Medan en annan lärare menar att friluftsdagarna blir något helt annat än friluftsliv. Det finns även goda exempel enligt skolinspektionen med skid- och skridskoåkning, rättigheter och skyldigheter mot naturen samt allemansrätten som tas upp i god omfattning. Ett bra exempel som lyfts fram i rapporten är badvett och säkerhet vid vatten under vintertid. Elever får testa att ta sig upp från isflak och vissa i en badhall och andra elever fick göra det utomhus och testa att ta sig upp. (Skolinspektionen 2018). Genom den här uppsatsen är tanken att fylla kunskapsluckorna kring hur friluftslivsundervisning bedrivs i högstadiet i nuläget samt hur elever betygsätts samt hur elevers kunskapsnivå ser ut. Debatten om och synen på friluftsliv pekar mot att det är av intresse att ta reda på vilka kunskaper och kunnande i friluftsliv som det undervisas om i idrott och hälsa och vidare hur det undervisas i och hur kunskaper bedöms.

1.1 Bakgrund

1.1.1 Historisk återblick på definitionen av friluftsliv

Definitionen av friluftsliv är väldigt bred och svårdefinierad enligt Erik Backman (2010). I de skandinaviska länderna Sverige, Norge och Danmark har det varit en diskussion om vad som är den mest lämpligaste definitionen av friluftsliv. De första riktiga försöken av att definiera friluftsliv började vid 1960-talet och 1970-talet. Dessa försök sammanföll med ett ökat intresse för naturen och för den globala miljön. Flera av definitionerna hade en normativ karaktär, människor ville separera ”vänner” från ”fiender” och skydda vissa specifika intressen. Olika företrädare hade olika uppfattningar om begreppet friluftsliv. Det fanns svårigheter och begränsningar kring att definiera begreppet. (Backman 2010, s. 17). Den norska regeringens officiella definition av friluftsliv löd redan för tre decennier:

Friluftsliv innebär att vara och är fysiskt aktiva i det fria luften under fritiden för att kunna få en förändring av inställningen och naturupplevelser. (Ibid)

Naturvårdsverkets definition för friluftsliv lyder, ”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling.”

(Naturvårdsverket 2018-08-15)

1.1.2 Friluftsliv i skolan

Traditionellt inom den svenska skolan har undervisningen i friluftsliv inneburit undervisning i en miljö utomhus i naturen. Under 1900-talet har friluftkundervisningen allt mer förts över till ämnet idrott och hälsa. Tidigare hade friluftslivkundervisning i form av friluftsdagar en stor betydelse för hela skolan och all personal. Sedan Lpo94 har betydelsen av friluftsdagar för skolan minskat i sin roll dels drogs antalet dagar ned, dels upphörde rektorerna med att lägga in tid i lärarnas tjänster för genomförandet av dagarna. Inom det nuvarande skolämnet idrott och hälsa har Skolverket lagt in kunskaper i friluftsliv som ett kunskapskrav som ska uppnås. Det är enbart i ämnet idrott och hälsas kursplan som friluftsliv är ett lärandemål som eleverna ska uppnå även om det i andra ämnen i den svenska skolan förekommer att människor vistas ute naturen i olika ämnen (Sandell, Arnegård & Backman 2011, s. 67; Lundvall 2011).

Backman (2010, s. 34) skriver i sin litteratur att friluftsliv har värderats ganska högt i skolundervisningen samt att det har skrivits in i både kurs- och läroplaner över tid. Trots att det står skrivet i styrdokumenterna läggs mindre timmar på friluftslivkundervisning. (Backman 2004; Lundvall & Meckbach 2008; Quennerstedt et al. 2008). Det kan möjligen bero på andra faktorer såsom att de ekonomiska aspekterna många gånger påverkar förutsättningarna för en skaplig undervisning i friluftsliv. Idrottlärarna menar att friluftslivet i skolan påverkas av skolans organisation där ekonomin brukar stå i vägen för friluftsliv. (Backman 2010, s. 34 f.)

Lundvall (2011) skriver i litteraturen *Lärande om friluftsliv* att skolan i relation till kunskapsområdet friluftsliv har tilldelats ett särskilt ansvar. Boken skrevs i brytningstiden mellan Lpo 94 och den nya läroplanen Lgr11. I den bakomliggande propositionstexten till den nya kursplanen anges att det är betydelsefullt att barn får vistas utomhus, då detta med att vistas i naturen kan ge barnen en chans att utvecklas motoriskt, kognitivt och emotionellt. Bakgrunden till att kunskapsområdet friluftsliv finns med i den svenska skolan samt i ämnet idrott och hälsa är att stimulera barn och ungdomar till friluftsliv och naturupplevelser. Förskolan och skolan bildar viktiga plattformar för att leva upp till det. I förskolan och skolan handlar friluftsliv om att eleverna ska lära sig om naturvärden, att kunna begripa sin egen medverkan i naturens kretslopp och att lära sig sin närmiljö. För elever i den obligatoriska grundskolan ska läraren se till att eleven känner till förutsättningar för en god miljö och ekologiska sammanhang. Eleven skall även erövra grundläggande kunskaper om förutsättningar för god hälsa och den egna livsstilens betydelse för hälsan. Skolan behöver

stötta och stimulera eleverna till friluftsliv för att främja den hälsosamma påverkan som utevistelse. Det kan bidra med i texten konstateras också att svenska ungdomar spenderar allt för lite tid åt att vistas i naturen och friluftsliv. För lite friluftsliv kan leda till koncentrationssvårigheter och en minskad mental ork. På grundskole- och gymnasienivå beskrivs idrott och hälsa som ett ämne som kan ta ansvar för att ge eleverna kunskaper, upplevelser och erfarenheter som kan bidra till barns och ungas lust för miljöfrågor, natur och friluftsliv. Textavsnittet avslutar med hur friluftslivet kan bidra till en ökad folkhälsa med att framhäva hur viktigt friluftsliv är för hälsa, välbefinnande och fysiska aktivitet. (Lundvall 2011, s. 14)

Sandell, Arnegård och Backman (2011) nämner Humberstone och Paetchers tankar om att utomhusundervisning kan bidra till en mer jämlik och könsneutral undervisning i idrottsämnet än vad som ofta blir följden av undervisning i idrottsaktiviteter. Det pågår även en debatt om att idrottslärarna kanske inte är de lämpligaste att ha kunskapsområdet friluftsliv som undervisning i idrott och hälsa. I Sverige och internationellt hävdas att undervisningen begränsas av olika faktorer som ekonomi, tid, gruppstorlek och plats. (Sandell, Arnegård & Backman 2011, s. 70).

Schantz (2011) tar upp att i friluftsliv finns det en behovspyramid och den är viktig att tänka på vid planering av friluftsliv. I botten av pyramiden på nivå ett finns det basala kompetenser som kräver rörelse, utrustning, orientering och säkerhet. På nivå två är det vistelse, utrustning och säkerhet. Nivå tre handlar om att uppleva landskapet och nivå fyra tar upp lärande om landskap. Genom att först gå igenom utrustning, rörelse, säkerhet och vistelse ges mer tid till att uppleva och lära sig om landskap. Det finns mycket stora behov av utveckling inom friluftsliv och ledstjärnan i idrottslärarutbildningen har inte varit ett skolnära perspektiv på friluftsliv. För att det enkla friluftslivet ska fortsätta krävs det att den nya generationen ska ta till sig ny kunskap och få uppleva ett naturmöte och lära känna markerna omkring oss. (Lundvall 2011, s. 93)

Överallt, runt om i vårt land, ligger dessa marker och väntar på att upptäckas av våra barn och ungdomar. Men de behöver känna till dem, hitta dit, hitta in, hitta var man är och vart man vill. Detta uppfattar jag som en grundläggande uppgift för skolans undervisning i friluftsliv. Och i första hand menar jag att man bör lära känna de naturområden som ligger nära skolan och barnens livsmiljöer d.v.s. de områden som är lätt tillgängliga för natur möten såväl i vardagen som på helger. (Lundvall 2011, s. 94)

Genom att uppleva landskapet, genereras möjligheter till olika sinnesintryck samtidigt som det finns en chans att ta till sig en generell eller specifik kunskap om landskapet. Det finns en stor skillnad mellan att bara se något och att även få det förklarat, att kunna läsa av. Att få veta vad som ligger bakom landskapet och dess historia samt vilka var bosatta där förut osv. kan leda till mentala bilder av landskap. Vi berikas och tar till oss ny kunskap om platsen det gäller samt relationen mellan landskapet och människan. Det kan leda till ingen reaktion eller reaktioner som gör oss medvetna i tankar, känslor, ord och gärningar. (Lundvall 2011, s. 94-99)

1.1.3 Lgr11

Ämnet idrott och hälsa syftar till att undervisningen ska syfta till att utveckla elevernas allsidiga rörelseförmågor och öka intresset bland eleverna för att vara fysiskt aktiva samt för att vara i naturen. I undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna ges möjlighet att pröva på många olika fysiska aktiviteter. Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att vistas i olika naturmiljöer vid olika årstider samt få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Eleverna ska genom undervisningen ges möjligheter att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Ett av ämnets mål är att eleverna ska ha förmågan att genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer. (Skolverket 2011)

I kursplanen nämns inget om idrottsaktiviteter/bollsporter som fotboll, innebandy, handboll och friidrott ändå dominerar detta innehåll mer än friluftslivet. Det finns flera viktiga värden i friluftsliv som samarbete, sinnlighet, rörelseglädje, hälsa, historiska och kulturella landskapsperspektiv samt miljömedvetenhet. (Sandell, Arnegård & Backman 2011, s. 69)

I nuvarande läroplan (Lgr11) står det i det centrala innehållet för årskurs 7-9 under rubriken friluftsliv och utevistelse, att eleverna ska ha förmågan att orientera sig i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel, för positionering, såväl med som utan digitala verktyg. Vidare ska eleverna ha kunskap om hur olika friluftaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras samt ha kunskap om rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten. Därtill omnämns att eleverna ska ha kunskap om kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse samt att eleverna ska kunna badvett och säkerhet vid vatten under

vintertid. De ska kunna hantera nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen. (Skolverket 2011, s. 50)

I kunskapskraven för betyget E i idrott och hälsa år 7-9 står följande.

Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **viss** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler. Dessutom kan eleven med **viss** säkerhet orientera sig i okända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med alternativa hjälpredskap under olika årstider. (Skolverket 2011, s. 51 f.)

Om en idrottslärare utgår i sin undervisning från kunskapskraven innebär detta att eleven ska kunna genomföra friluftaktiviteter med viss anpassning. I kunskapskraven eller i det centrala innehållet framgår inte vad friluftaktiviteten är.

1.1.4 Ramfaktorteorin

I skolan finns det olika ramar som läraren måste förhålla sig till, exempelvis inom den pedagogiska forskningen. En teori har vuxit fram inom den läroplansteoretiska forskningen, och kallas för ramfaktorteorin. Ramfaktorteorin består av en teoretisk modell som har till syfte att kunna studera och förklara vad som reglerar lärarens arbete, och vad läraren måste förhålla sig till, givet det undervisningsuppdrag som åläggs läraren. Ramarna utgörs av exempelvis ekonomi, läroplan och gruppstorlek. Det är viktigt att skilja på läroplanens ramar och vad som ramar in lärarens sätt att tänka om det innehåll som ska ges i form av undervisning och den kunskap som eleverna ska kunna tillägnas sig. Betygsättning ingår också i lärarens uppdrag och ramarna handlar om hur lärarens bedömningsuppdrag ser ut. (Tholin 2006, s. 36)

1.1.5 Teoretiskt ramverk

Linde (2012, s. 100) skriver att läroplansteorin handlar om vad det är som väljs ut som en giltig kunskap att lära sig i skolan och vilka processer som fungerar på olika nivåer i systemet för att vissa innehåll lyfts fram. Det finns tre perspektiv som behandlar läroplansteorin och dessa består av, formulering, transformering och realisering av läroplan.

Tholin (2006) har med hjälp av läroplansteori utvecklat teorin och beskriver en teoretisk modell kring hur formuleringsarenan styrs av den politiska nivån genom handlingsdokument, mål och regler som kontrolleras av Skolverket. Skolverket har som uppdrag att tolka och

skapa konkreta mål. Formuleringsarenan skapar riktlinjer för vad lärarna ska förhålla sig till. På transformeringsarenan planeras lektionerna utifrån riktlinjer i formuleringsarenan. Lärares sätt att uppfatta läroplanen eller en ändring i tas emot olika och handlar om andra faktorer än bara vad som står. Exakt hur en ändring tas emot bland lärarna kan politikerna aldrig ta reda på, de är inte medvetna om förutsättningarna eller hur attityder utvecklas under tiden som en ny eller reviderad läroplan implementeras. (Tholin 2006, s. 36)

Linde (2012) behandlar även transformering av läroplan. Transformering av läroplan handlar om hur lärarna granskar och arbetar med dagens styrdokument i förhållande till undervisningen. På transformeringsarenan tolkar lärarna det givna innehållet till att bli det innehåll som lärarna sedan ger på realiseringsarenan. På realiseringsarenan genomförs planerna och utformningen av verksamheten sker här i verkligheten och i samspel med eleverna. Realiseringsarenan består av det innehåll och de aktiviteter som används för att nå kursplanens mål och kunskapskrav. (Tholin 2006, s. 37 f.).

Linde (2012) beskriver vad realiseringsarenan handlar om och det som sker kommunikativt samt aktiviteten i klassrummet. Till aktiviteten ingår elevernas mentala processer och material som används i klassrummet. Utförandet handlar om hur läraren lägger upp undervisningen, innehållet i undervisningen och elevernas arbete under lektionen. (Linde 2012, s. 73). Linde använder sig av ”klassrumsspråket” kopplat till realiseringen av läroplanen för att göra teorin begripligt. Läraren har auktoriteten i klassrummet men det är lite annorlunda i klassrummet eftersom det är läraren som ställer frågorna och eleverna som besvarar på frågorna. Realiseringen av läroplanen handlar om vem det är som talar under en lektions gång. (Ibid). Realisering av läroplan, precis som Linde (2012), anser vi att det handlar om hur lärare förhåller sig till sin lektionsplanering, hur väl planeringen stämmer överens med hur lektionen genomförs samt hur lärare och elever kommunicerar med varandra.

1.2 Existerande forskning

Nedan presenteras forskningsläget när det gäller friluftsliv, idrottslärares arbete, bedömning och elevers kunskaper om friluftsliv.

1.2.1 Friluftsliv i läroplanen

De två amerikanska forskarna Sutherland och Legge (2016) har skrivit en artikel om möjligheterna att arbeta med friluftsliv i idrottsundervisningen. I bakgrunden tar de upp hur friluftsliv har växt fram i olika delar i världen som t.ex. Storbritannien, Skandinavien och Australien. De tar upp begrepp som naturen som lärare och för att bredda innehållet i undervisningen var det viktigt för elever att vara ute i naturen. Genom åren har friluftsliv lagts in i läroplanerna och de olika länderna har utvecklat friluftsliv på olika sätt sedan 1800-talet. Syftet är att undersöka hur friluftsliv arbetas med under lärarutbildning. Forskarna utvecklade senare ett protokoll som användes för att hitta artiklar och ta resultaten till deras studie. I Australien och Nya Zeeland är friluftsliv ett nyckelområde i läroplanen. Friluftsliv är ett huvudmoment i den svenska läroplanen i lärarutbildningen och det har lagts till kompetensbaserade resor som alpin skidåkning samt orientering för att möta fysisk aktivitet inom friluftsliv. Friluftsliv ingår i läroplanen i Singapore men kan användas i idrottsutbildningen och även i andra områden i läroplanen. I USA är friluftsliv inte knuten till en särskild läroplan utan mer en nationell läroplan och den beskrivs mer som äventyrsbaserat lärande. Trots positiva fördelar med friluftsliv inom idrottsutbildning finns det några bekymmer vid arbete med friluftsliv. Bristen av fysisk aktivitetstid och social hälsa var viktigare än aktiviteterna och studenternas motstånd. Det finns lite forskning som ser på mängden fysisk aktivitet som sker under friluftsliv. Det finns en skakig väg från lärarutbildningen till att senare undervisa i friluftsliv. Från att överföra upplevelsen och lärt sig handlade mycket om tidigare erfarenhet. Brist på innehållskunskap och pedagogiskt innehåll var svagheter i ett antal länder. Ett antal lärare menade att de njöt av friluftsliv men att de inte hade fått någon kunskap, förståelse eller erfarenhet av hur man undervisar i friluftsliv i skolan. Lärarna saknade kunskapen om hur undervisningen i friluftsliv skulle ske i skolan. Friluftsliv behöver ett mer pedagogiskt sätt att arbeta med, ett mer inkluderande arbetssätt. En pedagogisk modell där innehållet, plats, kultur och människor kan vara utbytbara och använda det i både idrotts- och lärarutbildning internationellt. Forskarna ansåg att kompetensutvecklingen bör öka i friluftsliv, forskarna är kritiska mot de centrala målen i friluftsliv. Att producera friska medborgare med kunskap, färdigheter och förmåga att delta i samhället. Ge studenterna chansen att växa upp i ett rättvist samhälle som ligger bra i linje med filosofin som grundar sig på friluftsliv. Miljön är en viktig del i friluftsliv, det är viktigt att arbeta med miljömedvetenhet och lära ut förståelse för det tillsammans vid friluftslivsaktiviteter. (Sutherland & Legge 2016, s. 299-312)

Friluftsupervisningen inom ämnet idrott och hälsa påverkas av flera faktorer enligt Backman (2011). Backman lyfter fram att fysiska institutionella och organisatoriska faktorer som tid, utrustning, ekonomiska resurser, gruppkonstellationer, anläggningar och skolans plats påverkar hur pedagogiken kan läggas upp. Dessa faktorer kan leda till att både försvaga och stärka lärarnas sätt att arbeta samt kommunicera till studenterna. En kvalitativ ansats användes i studien genom att intervjua 12 idrottslärare som arbetar på grundskolor varav fem var kvinnor och sju var män. Idrottslärarna valdes ut ifrån 47 skolor som hade deltagit i skola-idrott-hälsa projektet 2007. I intervjun fick de prata öppet om sitt arbete och därefter kom följdfrågor. Idrottslärarna uttryckte att undervisningen i friluftsliv var otillräcklig i omfattning i relation till den ställning som området ges i den svenska läroplanen. Denna studie visar att det som skrivits in i läroplanen inte nödvändigtvis påverkar det som sker i undervisningen. (Backman 2011, s. 51-65)

Quennerstedt, Öhman och Ericsson (2008) har skrivit en artikel om idrottsundervisningen i Sverige, den nationella utvärderingen (NU03). En utvärdering hölls 2003 och innehöll 16 grundskolor med elever och lärare i årskurs nio. En enkät skickades ut till elevernas föräldrar vilket innehöll frågor om föräldrarnas utbildningsnivå och elevernas slutbetyg samlades in. Studien visar vidare att ämnet idrott och hälsa kan präglas av arbetsformer där eleverna får samarbeta i exempelvis spel eller olika sporter. Resultatet av studien pekar på att i den svenska skolan värderas fysisk utbildning högt av både lärare och elever. Idrott och hälsa betraktas som både intressant och är ett glädjämne för många elever. Enligt föräldrarna ses idrotten som ett av de fem viktigaste ämnena för eleverna och att det var viktigt för både utveckling och lärande. Ungefär var tionde elev har negativa erfarenheter om idrott och hälsa, således kan det vara viktigt att utveckla idrott och hälsa för att kunna nå dessa elever. Enligt den nationella kursplanen ska idrott och hälsa i Sverige främja elevernas hälsa genom rörelse och friluftsliv. (Quennerstedt, Öhman & Ericsson 2008, s. 1–17)

Lundvall och Meckbach (2008) skriver i sin studie om överföringen av grundskolans kursplan och realiseringen av dess innehåll vilket har belysts från såväl lärarhåll som elevhåll i ämnet idrott och hälsa i grundskolan. De bearbetar studien med hjälp av Lindes läroplansteorier som de kopplar till kursplanen och består av de tre olika arenorna: formulering, transformering och realisering. Ämnet idrott och hälsa ses om ett svagt ämne, alltså att inramningen av ämnet är bundet till tid och faciliteter. Studien genomfördes på 48 randomiserade grundskolor i

Sverige. Elever från årskurs 3, 6 och 9 deltog i studien men resultatet presenterades endast från eleverna i årskurs 9. Det nämns att idrottslärarna oftast genomför lektionerna i hel klass och att det sällan sker i mindre grupper. Flera av eleverna är fortfarande osäkra på om hur de påverkar själva ämnesinnehållet, drygt hälften av eleverna som besvarade frågeformuläret uttryckte om huruvida läraren var medveten om elevernas tidigare erfarenheter/kunskaper. Enligt studien upplever eleverna att de får en känsla av ångest när idrotten domineras av sportaktiviteter. Idrottslärarna blev ombedda att rangordna målen och de tre högst rankade målen från idrottslärarna var: (1) att uppmuntra eleverna att utveckla ett långsiktigt intresse för fysisk aktivitet, (2) att eleverna upplevde en rörelseglädje, (3) förväntad kunskap om hur man tar hand om sin hälsa. Majoriteten (95 %) av idrottslärarna var utbildade till idrottslärare och de som tog sin examen innan 1994 tyckte att det viktigaste var att lära ut motion. Idrottslärarna uppgav att de vanligaste aktiviteterna var bollspel följt av lek, träning, gymnastik och simning. Eleverna svarar att det vanligaste lektionsinnehållet var bollspel, racketspel, friidrott och simning. En av dessa innehåll utspelades minst en gång i veckan. De minst vanligaste aktiviteterna utomhus var friluftaktiviteter som exempelvis cykling, skidåkning, skridskor vidare instruktioner till ergonomi, första hjälpen och idrottsskador. Forskarna ville undersöka processen hur läroplanen transformeras, hur den även realiserar av lärare samt vad elever får lära sig. En viktig del av detta var att förstå hur ett ämnes ramfaktorer relaterar till frågorna vad och hur.

1.2.2 Plats-responsivt friluftsliv

Mikaels (2018) har skrivit en avhandling om friluftsliv i skolan och han genomförde en kvalitativ interventionsstudie där plats-responsiv pedagogik inom friluftsliv har använts. I studien deltog åtta erfarna idrottslärare som hade mellan 5-25 års erfarenhet av idrottsläraryrket. Idrottslärarna var verksamma över hela Sverige i både städer och på glesbygd. Deltagarna deltog på den årliga idrott- och hälsakonventet i Stockholm 2014 och tillfrågades om de ville delta i studien. Lärarna arbetade i högstadiet med elever som går i årskurs 7–9. Mikaels hänvisar till den svenska Skolinspektionen inspektion år 2012 som även den pekade på att det fanns svårigheter för högstadielärare att arbeta med friluftslivsundervisning.

Mikaels hänvisar till *svenskt friluftslivs* (2016) studie om idrottslärares arbete med friluftsliv inom ämnet idrott och hälsa. Mikaels tar upp att tiden som spenderas på friluftsliv tenderar att sänkas i relation till övriga delar i ämnet idrott och hälsa. I studien genomfördes tre workshops med idrottslärarna under ledning av Mikaels. I en workshop använde Mikaels

lärarens egna tankar som diskussionsmaterial för hela gruppen. I workshop två fick idrottslärarna ta del av plats-responsiv pedagogik i skolbaserat friluftsliv och pröva på att sätta in teori in i praktiken. Med plats-responsivt menas att arbetet sker i det lokala landskapet och tar reda på vad som finns där och vad som gör den platsen unik och om det finns någon historia bakom platsen. Plats-responsiv pedagogik gör det möjligt att gå till en närliggande park, istället för att åka långt bort. I workshop tre skulle lärarna presentera ett möjligt projekt i plats-responsivt friluftsliv, ett projekt lärarna kunde arbeta med i sin skolundervisning. Senare skulle de använda projekten i sina skolor. Utfallet följdes sedan upp i den slutliga intervjun som skedde på idrottslärarnas arbetsplats. Innan projektet startade nämnde en idrottslärare att det saknades en guide i läroplanen. Enligt en lärare i studien har det alltid varit ett problem med vad som verkligen ska läras ut i friluftsliv. Trots det har allt blivit bättre med den nya läroplanen. Friluftsliv har ett kunskapskrav och det hjälper till vid samtal med rektorn om mer resurser. Efter projektet nämner en idrottslärare att om inte projektet hade påbörjats hade inte arbete med plats-responsiv pedagogik varit en del av undervisningen. Friluftsliv har alltid varit en aktivitet för just den idrottsläraren. Nu tar idrottsläraren upp att arbete med plats kan vara minst lika intressant. Idrottsläraren upplever sig har lärt sig mycket av forskningsprojektet i och med att idrottsläraren inte har arbetat med friluftsliv på det sättet tidigare. De deltagande idrottslärarna i projektet beskriver att genom projektet och arbetssättet med den plats-responsiva pedagogiken har de fått en stabil grund att stå på, en grund som idrottsläraren kan komma att använda till sina framtida idrottslektioner. Slutsatsen i studien är att plats-responsiv undervisning gör det enklare för lärare att arbeta med skolbaserat friluftsliv på grund av möjligheten till nya och innovativa sätt att engageras i ämnesöverskridande lärande samt att lärandet kan ske mer lokalt. (Mikaels 2018)

Baker (2005) skriver om "Landfullnes" i friluftsbaserad undervisning för att främja att människorna ska ta hand om landet. I mitten av 1900-talet tog forskaren Aldo Leopold upp hotet mot att mänskligheten ska känna sig "landless" översatt till: jordlösa genom att samhället slutar bry sig och uppskatta jorden och naturområdena vi har. För att motverka detta har Baker skrivit om Landfullness. Friluftsliv handlar exempelvis om att när en grupp kommer till en plats där platsen kanske inte betyder något för dem personligen eftersom fokus vanligen är på aktivitet eller inom gruppen. Får en elev en karta vill eleven bara ta sig fram från punkt A till punkt B därför att landskapet bara ses som en bakgrund. Landfullness är uppdelat i fyra delar i A-D och handlar om känslan av förundran. A handlar om att vara djupt medveten om platsen, med att ställa sig själv frågor som: Var är jag? Vad finns runt mig? B

handlar om att tolka markens historia. Hur har den här platsen förändrats över tid? Vilka levde här förut och vilken koppling hade de till marken? C handlar om att tolka platsen i nuet. Vad gör den här platsen unik? Vad betyder platsen för mig? D handlar om att komma tillbaka hem. Hur kan den här platsen länkas samman med andra landskap och platser? När blir marken hem och när blir hem till mark? Fokus handlar om att skapa intresse för det som finns runt om oss. Känslan av förundran som aktivt sker när man undersöker en plats. Genom att aktivt arbeta med en plats kan nivåerna ökas av Landfullness. Genom att vara på en plats och lära sig om marken eller platsens historia kan det leda till att elevernas känsla av förundran vid någon stund kommer att slås på. Vilket gör att de blir mer intresserade av platsen och eventuellt andra platser. Fördelarna med att undervisa utifrån begreppet Landfullness är flertaligt. Det minsta det kan skapa är en ny och oväntad dimension till friluftslivet. Elever kan ta till sig en ökad kunskap av landskapet med att få eleverna att uppskatta en viss plats och få en koppling till en plats. Det bästa skulle vara att eleverna upptäcker och lyckas förändra en plats-specifik känsla av plats genom att utveckla ett pågående förhållande till det land som är integrerat i deras vardag. Draget från det moderna har existerat i århundraden och kommer fortsätta att dra oss bort från marken med en starkare kraft. Genom att sträva och aktivt engagera studenter med platser och mark är det ett säkert steg mot att skapa kollektiva kopplingar till landskapet och en mer hållbar framtid. (Baker 2005, s. 267 f.)

Asfeldt och Mahler (2018) är två kanadensiska utbildningsforskare som har skrivit en review artikel. Utbildning i utomhuspedagogik sker i någon form över hela världen. Det unika var att forskare från hela världen deltog i undersökningen. I den första artikeln utforskar de Mikael's artikel och den pedagogiska potentialen som finns i plats-responsiv pedagogik för undervisning och lärande i friluftsliv. Mikael's påpekar att den nuvarande svenska förståelsen av friluftsliv i skolan begränsar undervisningen i skolbaserat friluftsliv. Hans resultat tyder på att en plats-responsiv pedagogik kan göra det möjligt för lärare att arbeta inom skolbaserat friluftsliv med nya och innovativa sätt som underlättar ömsesidigt lärande och lärande. I den andra artikeln som Asfeldt och Mahler går igenom föreslår Roberts (2018) en omplacering av friluftsutbildning och användningen av små utflykter. Roberts delar tankar och idéer med Mikael's och uppmanar till en kritisk granskning av de rötterna för friluftsutbildning. Roberts lyfter fram att lokala små utflykter bör genomföras samtidigt som man lämnar plats för de konventionella expeditionerna till avlägsna vilda platser.

I artikeln av Asfeldt och Maher (2018) nämner de Rose et al. (2018) studie och de undersöker i vilken utsträckning deltagande i strukturerade friluftsprogram är förknippade med förbättringar av ungdomars hälsa och välbefinnande. Deras resultat stödjer att ett friluftsprogram kan ha en positiv effekt på välbefinnandet. Slutsatsen från samtliga artiklar visar att det finns mycket att lära sig från varandra ur ett internationellt perspektiv. Somliga använder friluftsupervisning för att främja hälsa och välbefinnande. Det gäller att vara kritiskt mot att överväga kulturella skillnader i undervisningen och det kan marginalisera grupper i olika länder. Samtliga artiklar visar att det finns mycket att lära sig internationellt. Som globala utbildare har vi minst lika många likheter som skillnader, inte minst är det en önskan att förstå de meningsfulla erfarenheter som friluftsutbildningen kan bidra med i alla delar av världen. (Asfeldt & Maher 2018, s. 1 f.)

1.2.3 Internationellt friluftsliv

Sibthorp et al. (2018) har skrivit en artikel om hur friluftsliv arbetas med i Asien främst i Hongkong. Det finns skillnader mellan östliga och västerländska kulturer i utbildningsförhållanden. Friluftslivet och traditionella asiatiska utbildningsmodeller skiljer sig från de europeiska, men har som mål att utbilda studenterna för att kunna klara av en mängd olika utmaningar i sitt framtida liv. Friluftsliv är tänkt att främja en mängd olika kompetenser som noggrannhet, uthållighet och koncentration. Bland annat har Singapores utbildningsdepartement infört socioemotionella kompetenser i sina mål för sina studenter. Metoden gick ut på att använda empirisk data från sällskapet "Outward Bound Hong Kong". I studien deltog cirka 2000 kandidater, de slutförde kurserna mellan juli 2015 fram till augusti 2016. Bakgrunden bland deltagarna var olika och det skiljde sig mellan kinesiska studenter och internationella skolstudenter från mer välbärgade familjer. Kurserna var mellan 2-18 dagar långa och där det ingick vandring, havskajak och segling och i samtliga kurser innehöll resor. Kurserna bygger på tre primära karaktärsresultat; ta initiativ, självförtroende i att övervinna svårigheter och vänlighet mot andra. Friluftsliv tenderar att vara student- och gruppcentrerad och att instruktörerna ska möjliggöra att kursen passar gruppens behov. Friluftsliv ger fördelar till asiatiska studenter med utövandet av friluftsliv som motiverar till vidare studier. Gruppen och de sociala relationerna är viktiga komponenter i friluftsliv. Friluftsliv kan fungera på liknande sätt i Asien såsom i andra kulturer. Friluftslivets betydelse för personlig utveckling utöver akademisk prestation är ett väl förståeligt fenomen. Friluftsliv kan vara ett viktigt komplement till den traditionella pedagogiska strukturen i många asiatiska länder. (Sibthorp et al. 2018, s. 67-78)

Richmond et. al (2018) skriver i sin studie för att gå tillväga med den begränsade förståelsen för hur aktiviteter på fritiden likt friluftslivundervisning kan främja icke kognitiva faktorer inom en grupp av ungdomar från samma skola. De undersökte både kort- och långvariga effekter på aktiviteter på fritiden och utforskade hur dessa faktorer påverkar elevers förståelse, elevernas relationer och skolans kultur. Metoden bestod av ”grounded theory” som är en teoribildning vars inriktning avser att kunna förstå hur en delad friluftslivsundervisning utomhus påverkar en grupp av elever från samma skola. Semistrukturerade intervjuer gjordes med elever och personal från skolan. I studien deltog unga flickor och personal från en självständig all-girl skola som ligger i Los Angeles. Skolan arbetade med sällskapet ”National Outdoor Leadership School” (NOLS) för att skapa en serie med anpassade kurser för eleverna. De olika programmen vandrar och får övernatta i fem till sex dagar i årskurserna sju, nio och elva för att öva på ledarskap, bygga relationer, praktiskt ledarskap och få eleverna ur sina komfortzoner. I slutet av deras skolgång får eleverna delta i tre expeditioner som tar plats i Utah (för årskurs sju), Arizona (årskurs nio) och Washington (årskurs elva). Varje årskurs består av 50–90 elever med mindre grupper som man reser med bestående av 8–12 med två till tre instruktörer och en lärare från skolan. Eleverna fick träna på ledarskap, bygga förtroende för varandra vid nödsituationer, samarbete och komma överens med varandra. Det skulle leda till en förståelse av hur ledarskap fungerar. Intervjuerna genomfördes inom 12 månader efter att eleverna och lärarna hade kommit tillbaka från vandringen. Eleverna tog upp att de fick bättre sociala relationer, högre självkänsla och en förmåga i ledarkompetenser. Lärarna i denna studie nämnde hur friluftaktiviteter utanför klassrummet kan skapa en social relation kring elever, främja positivt självförtroende och ge eleven möjligheter att utforska sig själva. (Richmond et al. 2018, s. 36-52)

Sibthorp och Morgan (2011) har studerat en studie om hur friluftsliv kan få ungdomar att utvecklas som människor. Friluftslivets upplägg varierar i både längd, syfte och vad målsättningen är hos de som planerar friluftsliv. Friluftslivet skapar problem för deltagarna, det gör det både fysiskt och mentalt för deltagarna, vilket leder till att de kan uppnå målet. Ungdomar söker ofta nya och riskfyllda situationer vilket kan vara kraftfulla mekanismer i friluftsliv. Det går att skapa lämpliga och konstruktiva sätt för ungdomarna att engagera sig. Dock finns det faktorer som spelar in och gör det svårt för ungdomar att själva utöva friluftsliv. Faktorerna kan vara tid, intresse, pengar, sociala sammanhang och fysisk närhet vilket gör att ungdomarna inte kommer ut i naturen av sig själva. Friluftsliv ger ungdomar

möjlighet att engagera sig och skapa nya relationer, ge deltagarna chansen att acceptera och utveckla socioemotionella egenskaper. Sibthorp och Morgan menar att det är dags att samhället ser vilken viktig roll friluftslivet har för många ungdomar. Även hur friluftslivet leder till en positiv utveckling bland ungdomarna samt ökar deras kunskap i friluftsliv. (Sibthorp & Morgan 2011, s. 105-119)

Sammanfattningsvis tar den existerande forskningen tar upp att ett antal lärare njuter av friluftsliv men att de inte har fått någon kunskap, förståelse eller erfarenhet kring hur undervisningen inom friluftsliv i skolan ska gå till. Det nämns att det har varit ett problem om vad som ska läras ut i friluftsliv och att det saknades en guide i kursplanen enligt några idrottslärare. Det som står i läroplanen påverkar inte nödvändigtvis det som sker i undervisningen. Undervisningen i friluftsliv var otillräcklig i omfattning i relation till den ställning som området ges i den svenska kursplanen för grundskolan. De existerande forskningarna visar att friluftsliv kan vara ett viktigt komplement till den vanliga idrottsundervisningen. Friluftsliv kan bedrivas småskaligt men även genom stora äventyr till avskilda platser exempelvis Abisko. Med plats-responsivt menas att arbetet sker i det lokala landskapet och tar reda på vad som finns där. Även vad som gör den platsen unik och om det finns någon historia bakom platsen. Genom att bedriva friluftsliv genom en plats-responsiv pedagogik kan det för lärare göra det möjligt att arbeta inom skolbaserat friluftsliv med nya och innovativa sätt som underlättar lärande och ömsesidigt lärande. Studenter kan ta till sig en ökad kunskap av landskapet och få eleverna att uppskatta en viss plats samt få en koppling till en plats. Genom att sträva och aktivt engagera studenter med platser och mark är ett säkert steg mot att skapa kollektiva kopplingar till landskapet och en mer hållbar framtid. Genom att bedriva friluftsliv motiverar det elever till vidare studier. Friluftsliv skapar viktiga grupprocesser och friluftslivet är viktig för den personliga utvecklingen. Friluftsliv är tänkt att främja en del kompetenser som uthållighet, noggrannhet och koncentration. Friluftsliv är något som fungerar över hela världen.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet har varit att undersöka lärares föreställningar om och arbete med friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa.

- Vad är friluftsliv för idrottlärarna?
- Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv?
- Hur uppfattar lärare i idrott och hälsa elevernas kunskapsnivå i friluftsliv?
- Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas enligt lärarna?

2 Metod

En kvalitativ ansats har använts för att bäst besvara studiens frågeställningar. Intervju har valts som metod. Intervju valdes för att kunna få en bredare och mer djupgående information om idrottlärares arbete med friluftsliv. För att få djupgående svar på hur idrottlärarna arbetar valdes en semistrukturerad intervju. Intervju ses som en rimlig och valid metod för att kunna undersöka vad lärare har för föreställningar och tankar om sitt arbete i idrott och hälsa.

Varken kvantitativ eller observation som metod skulle kunna ge samma djupgående resultat givet den korta tiden enligt våra uppfattningar. Målet är att undersöka idrottlärares föreställningar och arbete med friluftsliv i skolan. Med intervju som metod besvarar idrottlärarna frågeställningarna vilket skapar förutsättningar för trovärdiga och valida svar givet studiens frågeställningar och använd metod. (Kvale, Brinkmann, 2014, s 146-147)

2.1 Urval

I studien valdes lärare ut genom ett slumpmässigt urval som utgick från ett mailutskick till 27 högstadieskolor skolor i Stockholmsområdet. Missivbrevet mejlades ut till slumpmässiga skolor runt om i Stockholm till rektorer och idrottlärare genom sökningar efter högstadieskolor på internet. Urvalet baserades på utbildade idrottlärare. Sju idrottlärare tackade ja på förfrågan om att bli intervjuade och sex av dessa kom att utgöra studiens respondenter. En respondent föll bort pga. att läraren arbetade på lågstadiet. Respondenterna hade en erfarenhet av minst fyra år inom idrottläraryrket på högstadiet i Stockholmsområdet och var i en ålder mellan 29-65 år. Anledningen till att valet föll på lärare i idrott och hälsa på högstadiet i grundskolan är att detta stadium också valdes av Skolinspektionen i den utvärdering som genomfördes under våren 2018. I rapporten pekar Skolinspektionen som

tidigare nämnt inledningsvis att det utförs för lite friluftsliv inom idrott och hälsa på högstadiet. Grundskolorna och lärarna hålls i studien anonyma.

2.2 Intervjuguide

En intervjuguide (se bilaga 3) togs fram och strukturerades utifrån fyra områden: Allmän information/bakgrund, föreställningar om friluftsliv, undervisning och bedömning i friluftsliv, plats och läroplan. Se bilaga Anledningen till att använda en semistrukturerad intervjuguide är att samtliga idrottslärare skulle få svara på samma frågor. För att bedöma ifall det fanns några problem med intervjuguiden genomfördes en pilotstudie i form av en testintervju. Denna genomfördes med en bekant som var idrottslärare innan de riktiga intervjuerna gjordes. Testintervjun skedde för att öka kvaliteten i intervjuguiden.

2.3 Genomförande

Efter etablerad kontakt bestämdes ett datum tillsammans med läraren för att få till en intervju. Intervjupersonerna fick både skriftligt och verbalt reda på att de hade rätt att avbryta intervjun när de ville göra detta samt att samtalet spelades in. Sex intervjuer genomfördes totalt där en intervju tog mellan 15–40 minuter. Tre av intervjuerna genomfördes då båda författarna var närvarande och resterande tre utfördes separat. Under intervjuerna spelades samtalen in via en inspelningsapplikation på en mobiltelefon. Med hjälp av inspelningen kunde intervjun transkriberas. Inspelningen gav också möjligheter att spela upp valda delar av intervjun flera gånger för att få en helhetsbild av vad intervjupersonen sagt och på vilket sätt.

2.4 Databearbetning och analysmetod

Databearbetningen i form av kategoriseringen av utsagorna skedde med hjälp av de framtagna frågeställningarna. Lindes (2012) läroplansteori används som analysredskap. Eftersom vi ville få en ökad förståelse av hur lärare arbetar med friluftsliv i skolan, bedömer och betygsätter i friluftsliv anser vi det relevant att använda oss av läroplansteori. En särskild uppmärksamhet har riktats mot hur lärarna formulerar sig på transformerings- och realiseringsarenan i relation till den givna kunskaps som ska behandlas och bedömas enligt styrdokumentet som utgör formuleringsarenan. Intervjuerna kodades om efter genomförd transkribering till A-F eftersom lärarna anonymiserades och senare fick varje intervjuperson ett kodnamn exempelvis Konrad, Cecilia osv.

2.5 Tillförlitlighetsfrågor

Vid genomförandet av en avancerad uppsats är det viktigt med tillförlitlighet vilket berör studiens trovärdighet. För att stärka studiens resultat och reliabilitet (trovärdighet) är det viktigt att en pilotstudie har utförts för att säkerställa att intervjuguiden är hållbar. (Bryman 2002, s. 258). Under intervjuerna sitter intervjuaren och intervjupersonen i ett enskilt rum tillsammans utan störande moment för att behålla intervjupersons fokus. Samtalet spelades in för att kunna transkriberas ordagrant till text. (Kvale & Brinkmann 2014, s. 218). Valet av metod, semistrukturerade intervjuer, för att besvara studiens syfte och frågeställningar var adekvat. Lärarna i studien kan ha varit mer benägna att svara på mailutskicket då de var bekväma med och kanske även intresserade av frågor kring friluftslivet vilket lärare som valt att inte svara kanske inte var.

Validiteten i den kvalitativa forskningen används inte likt det gör i kvantitativa ansatser. Hassmén och Hassmén anser att det handlar om termer av pålitlighet och överförbarhet. Syftet med kvalitativa studier är att ”studera det unika och särskiljande i just den miljön eller grupp som undersöks”. Det som är viktigt är att diskutera kvaliteten och trovärdigheten i studien. (Hassmén & Hassmén 2008, s. 155)

2.6 Etiska aspekter

För att skydda intervjupersonerna har studien utförts enligt Vetenskapsrådets etiska regler. Vilket består av fyra grundläggande krav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Kraven ses som regler i egenskap av vad forskaren ska förhålla sig till i sitt arbete. (Vetenskapsrådet 2011, s. 6). Kraven presenteras nedan och hur de har använts i studien.

Informationskravet

“Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.” Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera deltagarna om vilken uppgift de har i studien, och villkoren som gäller för deltagarna. Det är även viktigt att informera om att deltagarna är med frivilligt. (Ibid, s. 7). I enlighet med informationskravet har vi informerat deltagarna att de har rätten att avbryta intervjun när de vill under intervjun.

Samtyckeskravet

“Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.”

Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt att bedöma över deras deltagande. (Ibid, s. 9)
Inför intervjun hade intervjupersonerna rätt att välja att delta eller inte.

Konfidentialitetskravet

“Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.” Konfidentialitetskravet innebär att samtliga personuppgifter förvaras på ett sådant sätt att ingen annan ska ha tillgång till uppgifterna. Det är viktigt att deltagarna hållits konfidentiella i studien. (Ibid, s. 12). Alla personuppgifter och känsliga uppgifter bevarats konfidentiella och efter godkänd uppsats kommer samtliga intervjuer att kasseras.

Nyttjandekravet

“Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.”

Nyttjandekravet innebär att insamlat material enbart används till forskningsändamål. (Ibid, s. 14). Allt insamlat material i studien användes endast för att besvara studiens syfte och frågeställningar.

3. Resultat

Nedan presenteras resultatet från studien utifrån studiens frågeställningar.

- Vad är friluftsliv för idrottslärarna? Se 3.2
- Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv? Se 3.3
- Hur uppfattar lärare i idrott och hälsa elevernas kunskapsnivå i friluftsliv? Se 3.4
- Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas enligt lärarna?

Lärarnas hålls anonyma, därför har deras namn ersatts med ett kodnamn, erfarenheten är reell.

3.1 Sammanställning av intervjupersonerna

Stefan - Man, född 1969, Examen 2003, 15 års erfarenhet av yrket.

Cecilia - Kvinna, född 1974, Examen 2000, 18 års erfarenhet av yrket.

Lucas - Man, född 1966, Examen 1999, 20 års erfarenhet av yrket.

Mike - Man, född 1978, Examen 2010, 9 års erfarenhet av yrket.

Konrad - Man, född 1953, Examen 1979, 44 års erfarenhet av yrket.

Julian - Man, född 1987, Examen 2015, 4 års erfarenhet av yrket.

Lärarna var mellan 31–65 år gamla, hade en erfarenhet på 4-44 års erfarenhet.

3.2 Vad är friluftsliv för idrottslärarna?

Gemensamt för de intervjuade idrottslärarna är att friluftsliv i skolan innebär att undervisning ska ske ute i naturen och att friluftsliv innebär att uppleva naturen. Naturen är viktig för rekreation. Friluftsliv kan ske genom rörelse och/eller genom att bara vara ute. Cecilia nämner att man också ska plocka bort mobiltelefonen. Julian nämner att cykling utomhus också kan ses som friluftsliv. När lärarna får frågan om vad friluftsliv är för dem själva svarar två av dem på ett liknande sätt som när de beskriver friluftslivet i skolan. Övriga anger inget nytt men att de hade beskrivit vad friluftsliv är för dem själva; att vara ute och att uppleva naturen.

Friluftsliv för mig, de ju när barnen kommer ut i skogen överhuvudtaget. Skog och natur att man inte behöver undervisa i matte i ett klassrum hela tiden. Man kan faktiskt gå ut och röra på sig. Bara räkna kottar eller vad som helst, det går ju att göra på tusen olika sätt liksom. Så naturen är viktig och barnen. Speciellt från en sådan här skola kommer ju vi för sällan ut i skogen. Ut i skog eller ut på utflykter och sådana här grejer. (Stefan)

Idrottslärarna beskriver friluftsliv som något som sker ute i naturen; att förstå vidden av naturens betydelse för oss. Det går faktiskt att gå ut i naturen och röra på sig och att friluftsliv innebär att inte behöva vara i klassrummet hela tiden. Stefan nämner arbete med ämnesintegrering och t.ex. vara ute i skogen och räkna kottar på mattelektionen. Vidare lyfter lärarna att naturen är viktig och att en avkoppling i naturen kan ske och lära sig en del som står i kunskapskraven. Eleverna kan erhålla kunskaper genom att delta i att genomföra utflykter, använda stormkök och/eller använda närmiljön för att kunna fördjupa sig i friluftsliv.

3.3 Hur bedrivs friluftslivsundervisningen?

När lärarna besvarar frågan om hur de undervisar i friluftsliv får vi liknande utsagor. Många arbetar med vandringar, paddlingar och övernattningar. Friluftslivsundervisningen är fylld med aktiviteter som att sätta upp tält och sätta ihop spritkök. Konrad för fram att han arbetar mycket med allemansrätten och den kulturella traditionen i friluftsliv.

Jag har mina lektioner som alla har, sen har jag då friluftsdag 2 gånger i veckan, varje tisdag och torsdag är jag borta med en klass i taget året runt, då förbereder vi för att elda, stormkök, väva ihop det med hälsa, solljus och D-vitamin bland annat och sen går vi ut. (.) Jag undervisar mycket, det ska vara lättillgängligt och de ska praktiskt få prova det. Och jag, vi använder det för att dra fördel av grupprocesserna och vad säger man sammanhållning som blir efter att man bara drar iväg och för hjärnan utan telefonen. (Cecilia)

När det gäller vinterfriluftsliv får vi fram olika svar. Alla lärare utom Mike arbetar med vinterfriluftsliv. Lärarna arbetar främst med skridskor men vissa hade även med alpin skidåkning och is livräddning. Undervisning inom friluftsliv sker året om.

Mestadels arbetar vi med skridskor, men också lite med alpinskiidåkning. Vi brukar åka till backen och köra på där några gånger i alla fall.(.) Men med skridskor sker det mer, då vi har en skridskohall som ligger rätt så nära med promenadavstånd. Ungarna älskar det, så vi kör på det ganska ofta under vintern. (Konrad)

Mike arbetade inte med vandringar inom ramen för sin friluftslivsundervisning vilket de övriga respondenterna gjorde. Cecilia nämner förberedelse som en stor del i arbetet med friluftsliv exempelvis innan en vandring. Stefan lyfter fram att han arbetar ämnesövergripande med svenska, naturkunskap, matlagning och med teater under en hel dag i skogen samt inom ramen för friluftsliv.

Ja, de gör vi, vi vandrar. Dels gjorde vi en vandring med årskurs 8, där vi gick, närmre 2 mil då ut till (.). Nu även årskurs 8, la vi till i år, där vi har vandringar och tältningar och olika teman, där jag är med. Det är tema som har förekommit under många år, som är tradition mer eller mindre. Det är ingenting som har skapats precis nu, det är en lång årig tradition som skolan har när det gäller den biten av friluftsliv. (Julian)

Lucas nämner att elever får jogga på en slinga i skogen och att det finns friluftstationer de ska besöka på vägen tillbaka till skolan med följt av grillning. Några lärare nämner att de låter sina elever vandra och övernatta i skogen.

I intervjuerna framkom att skolorna har friluftsdagar. Lärarna angav mellan en till tre dagar per läsår, vilka är vigda åt friluftsliv. Cecilia genomför friluftsdagar två halvdagar två gånger i veckan med en klass i taget på skolan. Det innebär ungefär fyra till sex friluftsdagar per elev under ett läsår. Friluftsdagarna används till både att vara ute i naturen (friluftsliv) och till friluftaktiviteter

2 gånger per vecka året runt, det är nytt för i år, 5–6 per elev under ett år. Man kanske brukar ha 2–3 friluftsdagar per år. Jag har nog haft väldigt mycket friluftsliv, jag hävdade att jag ville ha mycket friluftsliv genom att ha halvdagar och köra (kl.) 11–14 så blir det en heldag, vilket gör att jag kan ha 4–6 friluftsdagar varje år, jag har fortfarande 4–6 per elev, men jag har förlagt det klassvis. (Cecilia)

Konrad nämner att vädret kan ha en betydelse för om en friluftsdag genomförs och om isen har frusit samt om det går att åka skridskor. Lärarna nämner att det brukar vara fokus på aktiviteter som orientering, vandring, paddling, sätta upp tält, vindskydd, matlagning i naturen, grillning, alpinskiidåkning och skridskor. När det gällde friluftsliv eller friluftsverksamhet såg många av lärarna inte så stor skillnad och hävdade att de jobbade med båda delarna.

Lärarna var inte insatta i vad plats-baserat friluftsliv är. De kände inte till begreppet. En lärare brukar använda sig av plats, men det är bara för att kunna hålla koll på var eleverna är någonstans. Även att visa upp vad allemansrätten säger och vad man får och inte får göra. Istället beskrev de i sina utsagor att de ofta har en plats dit de återvänder om det är en användbar plats. En lärare brukar nämna tre till fem saker som intresserar eleverna kring friluftsliv men det är mest för att fånga uppmärksamheten bland eleverna.

Ja det gör vi, men det kan vi göra, speciellt när vi bygger vindskydd då har jag en plats. Så även när vi gör upp eld och så då har vi en plats, mer av säkerhetsskäl också. Men också för att kunna överblicka bra. Man gör en gruppindelning och så. Ja men det gör vi. (Lucas)

Plats baserat, förstår inte riktigt frågan, Nej. (Mike)

Äh de nått nytt, inget jag hört. Det kanske är nått vi ska ta till oss här så småningom. (Konrad)

3.3.1 Arbete med digitala hjälpmedel i friluftsliv

Lärarna arbetar ganska olika med digitala hjälpmedel. I utsagorna framkommer att digitala hjälpmedel används för att filma danser men hur eleverna använder sig av digitala hjälpmedel dvs. på vilket sätt dessa verktyg hjälper elevernas lärande är svårare att uppfatta. De flesta lärarna använder digitala hjälpmedel till starten, planeringen och utvärderingen av ett moment. Dessutom kan digitala hjälpmedel användas vid tillfällen då eleverna får presentera eller göra prov. Bland lärarna framhålls det att det finns stor utvecklingspotential inom friluftsliv. Mike tar upp olika digitala hjälpmedel som fotografering och filmning och att man kan uppleva mer i friluftsliv. Cecilia låter sina elever använda sina privata mobiltelefoner för att orientera sig genom applikationen Turfhunt. ”Vi har kört orientering med mobiler, privata mobiler. Filmar i idrottsundervisningen.” (Cecilia). Julian nämner att eleverna kan gå

runt och använda applikationen Pokemon Go i friluftslivet. Han nämner att det finns mycket möjligheter och det gäller bara att vara medveten om vad som kan göras.

3.3.2 Tid för planering i friluftsliv

Lärarna beskriver hur mycket tid de lägger på att planera sin undervisning i friluftsliv. Det pendlar mellan 10–12 timmar i veckan till endast ett par lektioner under ett år.

Av mig? Vad ska jag räkna 10–12 timmar i veckan, 8 timmar aktivitet, 4 timmar planering. Man ska ta sig dit, man ska handla, inklusive planering, nu simmar jag då var det liksom 3 timmar vi var borta, vandrar vi är det fem. (Cecilia)

Jag skulle säga att man gärna skulle få in mer av friluftsliv, och gärna att man skulle ha det som typ något elevens val eller några temadagar. Prata om att göra något årligt förutom dem här skidåkardagarna och ha typ paddling eller vandring, få in det i år 9 eller år 7. Svårt att säga men det blir väl ett par lektioner per termin i friluftsliv. (Mike)

De flesta lärarna planerar friluftsliv långt innan det sker i form av en grovplanering. Stefan nämner att den kan planera för en paddling innan sommaren när den kan ske så sent som i september. De flesta gör även en grovplanering i början av året och sedan har de planeringstid under veckorna.

Ja det har planerats, först är det terminsplaneringen, grovplaneringen sen planerar vi ju mera. Specifikt planeras ju de första studiedagarna innan läsåret drar igång, där eller dom veckorna, de 10 dagarna eller vad det kan vara innan vi kör igång, då planerar vi allting och sen senare, de allra sista kommer veckan innan oftast, man har allt grovt klart, så man vet hur man ska lägga upp det. Sen kanske det är det sista materialet eller vad det kan vara, det kanske man gör veckan innan. Men det blir ju lite i perioder, 2 veckors perioder alla fall. (Lucas)

Ja innan skolavslutningen, men vi har massa gamla planeringar som vi använder oss av sen tidigare och använder dem till nästa termin, men när själva lektionsinnehållet planeras, (.), de finns en grundstomme förstås, vi vet ju vad vi ska göra. men just vem som ser till att det finns tändstickor och vem som ska göra de, vem som skriver ut papperna, det brukar vi, vi har ju konferenser varje vecka. Och där vi träffas på en onsdag, en och en halv timme på onsdagar eftermiddagar, där gör vi alla fin planering. (Konrad)

Gemensamt för lärarna är att de har planeringstillfällen antingen vid slutet av vårterminen eller i början av höstterminen sedan kommer finplaneringen någon dag innan lektionen.

Cecilia har mycket planeringstid med tanke på att läraren har mycket friluftsliv i jämförelse med övriga lärare.

3.3.3 Perspektiven

På frågor om hur lärarna arbetar med läroplanens perspektiv som återfinns i grundskolans läroplan (det etiska, historiska, internationella och miljöperspektivet) i sin friluftsupervisning lyfter lärarna i sina utsagor exempel på hur de låter dessa perspektiv komma in i friluftsupervisningen. Ett exempel på när etiskt perspektiv belyses kan enligt lärarna vara att man förhåller sig till allemansrätten, inte skräpar ner och har en bra förberedelse. Det kan vara arbete kring hållbarhet på ett etiskt sätt och betonar att arbete ska ske utan att behöva köpa för mycket nytt. Andra aspekter kring etik nämns som att inte slåss i skolan och hur eleverna ska tilltala varandra i skolan.

Asså vi jobbar ju hela tiden med konflikter och sådana här grejer och etik och moral, de ju liksom. öh. de förmodligen de bästa, ett utav de bästa ämnena och se etik och moral i. Asså man pratar mer om, hur dom pratar varandra, när det blir fighter eller när dom börjar slåss och så varför. Hela tiden finns ju de här i ämnet och det är ingenting du blir av med, du jobbar ju med det dagligen liksom. (Stefan)

Hur ska jag tolka det, ett etiskt perspektiv, jag tänker hållbarhet, förberedelse vad man behöver man behöver inte nya skor man kan ta ett par sulor från ett par gamla skor så man håller värmen bättre, det är väl hållbarhet. Att vi är ute i miljön får ju dem att vilja ta hand om miljön mer, etiskt man kan komma in på att det ska vara gratis, vi har väldigt mycket saker så att alla kan vara med. (Cecilia)

Lärarnas utsagor tyder på att de arbetar med hållbarhet samt att det är viktigt hur eleverna förhåller sig till varandra och visar hänsyn i gruppen. Det är viktigt med gruppdynamiken och relationerna i gruppen.

När det gäller det historiska perspektivet i friluftsupervisningen framkommer exempel relaterade till orientering: eleverna ska tänka att det fanns en tid utan mobiler, karta och då behövde människorna orientera sig i förhållande till landskapet. Senare kom kartan och eftersom kunde man börja orientera efter kartan. En lärare drar en koppling att det är viktigt att orientera för att förut krigade vi människor på det sättet.

Ett historiskt perspektiv? Asså man kan ju dra lite såhär, varför är det viktigt att orientera till exempel. Varför börjar man orientera? För det va ju så att man var ute med olika armé, och sen skulle man leta reda på fienden liksom. Om man inte vet var fienden är, då är de svårt att hitta dom. Och sen är de ju mycket skog och mark och sånt här, så att du. De är viktigt att lokalisera fienderna om man vill kriga med den. Och det är ju där ifrån orienteringen började komma upp och man rita upp. Aa men här på högersida har vi ett berg och där har vi träd och så vidare såhär. Så de va ju så de egentligen började som ett exempel liksom. Man tar ju in såna grejer och vävar man ju in i en liten historia som man serverar barnen. (Stefan)

Lärarna beskriver ganska spontant vad de relaterar till historia men om de arbetar med något genomarbetat historiskt perspektiv är mer oklart. Exempelen innehöll allt från olika sätt att orientera sig, till älgjakter, allemansrätten och eldning. En lärare började spontant tänka på hur begreppet friluftsliv historiskt har utvecklats. Läraren låter sina elever tänka på vad friluftsliv kan bli i framtiden och de tänkte på bergsklättring samt skydiving.

När lärarna talar om hur de arbetar med ett miljöperspektiv i friluftsupervisningen är utsagorna av olika karaktär. För många av lärarna handlar det om att lära eleverna att inte lämna skräp i skogen, inte köpa nytt hela tiden och prata om allemansrättens betydelse för svenskarna.

Ja, när vi är ute och vandrar i skogen eller har en friluftsdag ute i skogen, skräpar vi inte ner i naturen där vi är. Utan att alla tar med sig sitt skräp i en påse eller i sin ryggsäck som man kan ta med för att slänga i en papperskorg på hemvägen. Dessutom pratar vi om att man inte får ta och bryta ned saker, grenar från träd, buskar. Man får gärna ta det som ligger på marken för användning av brasor. Vi är extremt noggranna när det gäller allemansrätten och med nedskräpning. (Konrad)

Det är viktigt för flera av lärarna att arbeta med ett miljöperspektiv och lärarna vill lära eleverna hur de ska förhålla sig till miljön. Eleverna ska inte skräpa ned och eleverna ska städa efter sig när de varit ute och övernattat. Lärarna tar upp en del om allemansrätten, allt ska vara rent och fint efter en friluftsdag. Även hur eleverna ska bete sig när de är ute och ger sig iväg på en vandring/övernattnig.

Förekomsten av ett internationellt perspektiv i friluftsupervisningen framkom i mycket lägre grad än övriga perspektiv. Två av lärarna nämner allemansrätten och en annan nämner vilket privilegium vi har i Sverige som kan bedriva friluftsliv i skogen. Två andra lärare ger exempel på hur det är i andra länder i t.ex. USA där man kan bli skjuten om personer går in på någon annans mark. Sverige har en bra naturturism dit folk kan ta sig och uppleva saker och kan vandra fritt på andras marker genom allemansrätten.

Vi nämner ju det också där att vi har väldigt tur här att vi kan gå runt hursomhelst i skogen liksom det kan man ju inte göra i USA, gör man det i Texas så kan det hända olyckor. Ett turistiskt perspektiv att vi får hit folk genom ren turism, turistindustri. (Julian)

3.3.4 Undervisning i närmiljö eller resa

Samtliga lärares utsagor beskriver hur de arbetar i närmiljö under lektionstid och att när det är friluftsdagar använder dessa för att åka längre bort ifrån skolan, t.ex. till Romme för alpin skidåkning eller buss till en skog en bit ifrån skolan. Planering och förberedelse sker främst på skolan, sedan åker de iväg för att genomföra vissa aktiviteter inom friluftslivet.

Mest närmiljö, men när det är schemabrytande dagar då åker vi iväg. Och det kan vara paddling, det kan vara vandring, det kan vara, framförallt det. (Lucas)

Närmiljö, när vi åker iväg till ... (Romme). (Mike)

Efter genomfört friluftsliv sker utvärderingen på lektionen efter man varit iväg, för att visa vad de lärt sig och kan diskutera kring detta, det är diskussionen som senare betygsätts.

3.3.5 Hjälp vid arbete med friluftsliv

Tre utav de sex lärarna arbetar ensamma med sin undervisning i friluftsliv. Men när det är en större utflykt eller friluftsdag, kan de få hjälp av en mentor eller hela lärarkollegiet. Vid dessa tillfällen framhålls vikten av samarbete och planering, med övriga kollegor, andra framhåller att det är ett enmans jobb helt enkelt.

Äh det är ju själv, alltid själv (.) de är tyvärr (.) de ett enmansjobb, än så länge. Vi är för liten skola för att det ska va (.) asså vi är ju egentligen en, två idrottslärare på skola (.) Men den ena har ju bara typ. Vad är det? Fyra lektioner i veckan så de blir ju inte på det sättet, det blir lite för lite helt enkelt. (Stefan)

Får hjälp av andra då vi jobbar i team hela tiden. Och man kan skapa helt andra saker, jag menar dra runt en sån här stor grej ensam. Så mycket planering med föräldramöten och information och klippa och klistra. Vara en sån administratör, de har man inte riktigt tid med om man inte hjälps åt, och bara inköp av alla varor och samla ihop den ska ha ryggsäckar och det är så mycket kring. (Julian)

3.4 Elevers kunskapsnivå i friluftsliv

Enligt lärarnas uppfattning är det en stor skillnad mellan elever i skolorna när det gäller elevernas kunskapsnivå i friluftsliv. Vissa grupper av elever har en hög kunskapsnivå medan andra har en låg nivå och är därtill rädda för att vistas ute i naturen.

Eleverna har relativt dålig kunskap om svensk natur och sånt. De flesta tror jag att, (.) så fort dom går ut här i skogen i Stockholm, så kommer vargen och tar dom liksom och såna här grejer och det är ju okunskap. Dom vet ju inte vad som finns i skogen runtomkring Stockholm. (Stefan)

Oh herregud, jätte olika, vissa tycker det blir läskigt att gå ut här för att det finns myror, vissa flätar ju sina egna rep av grässtrån för att de brukar campa med sina föräldrar. Det är verkligen jätte olika men jag märker stor skillnad, nu när jag går runt och vandrar med mina sjuor som går och stönar medans niorna i år valde att övernatta och sova över fast att det var i november utan el i stuga. De är bekväma med det, en kille bestämde sig samma dag, ringde sin mamma och sa vad han behövde packa med sig.(.) Och det är ju inte svårare än så, man behöver kunna äta, elda och ha en sovsäck och jag uppfattar att de får med sig det härifrån eftersom vi är ute så mycket. (Cecilia) ”Ganska låg.” (Mike)

Föräldrarna här är ju väldigt mycket för friluftsliv, har haft mycket friluftsliv och det märks att den här kommunen kör en sådan linje med mycket friluftsliv, med hälsa och mycket friluftsförande och det finns liksom grillhållar runt hela ön och det märks på föräldrarna också att föräldrarna är vana och vi har mycket utrustning för annars är det en svår grej att förvänta sig att de ska sätta upp en utrustning för att kunna vandra i två dygn och det är ju inte alla som varken har råd med det. (Julian)

Lärarna förde fram att området de arbetade i gjorde att eleverna hade ett stort eller litet intresse för friluftsliv. I ett område i Stockholm var friluftsliv en tradition bland föräldrarna vilket ledde till en ganska hög kunskap bland eleverna. Stefan arbetade i ett invandrartätt område och förde fram att det var därför eleverna hade låga kunskaper. Konrad förde fram att den tror att de har ganska duktiga elever men att eleverna kanske är tio gånger bättre i Kiruna och kanske tio gånger sämre i ett förortsområde.

3.5 Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas?

När lärarna ska besvara frågeställningen hur eleverna betygsätts inom området friluftsliv framkommer olika sätt att resonera kring betyg och bedömning. Konrad menar att det bästa sättet är att kontinuerligt bedöma elevers insatser utifrån kriterierna i kunskapskraven, och förmågorna i det centrala innehållet. Det är även många elever att hålla reda på vilket försvårar arbetet med att försöka ge ett så rättvist betyg som möjligt. Lucas nämner att han vill att eleverna ska arbeta två och två så att han ska kunna överblicka elevernas insats vid deras arbete i par. Lucas gör det för att kunna se hur de arbetar i mindre grupp och det underlättar för bedömningen. Lärarna använder sig också av skriftliga prov, utvärderingar och reflektioner.

Planeringsförmågan, det står ju planera, genomföra, utvärdera, jag är ganska noggrann. Man ska kunna planera däremot betyder inte det att man har planerat, man måste kunna planera, så kommer jag och har glömt min utrustning, deltar ändå eller går hem därifrån och sen har vi en utvärdering. Då betygsätter jag det utifrån hur väl man resonerar utifrån det vi gjorde och då kan man få ett A men är man bara med och går omkring och vandrar och har glömt packningen och sen inte pratar om det kan man inte få högre betyg. (Cecilia)

”Genom diskussioner.” (Mike)

Julian och Konrad trycker hårt på att eleverna ska anpassa sig till gruppen när det gäller friluftsliv samt att det är viktigt att hålla ihop när man är ute på friluftsliv. Samarbete är en viktig del av friluftslivet och något som kan betygsättas enligt lärarna. Det är viktigt med gruppgemenskap och låta eleverna träna upp förmågor som mod, empati och ansvarstagande. Respondenterna är dock eniga i att det är viktigt att ge eleverna en rättvis bedömning samt att kunskapskraven står tydligt framskrivna. Lärarna låter eleverna diskutera kring friluftslivsundervisningens olika delar kan eleven visa upp sina kunskaper för läraren och det är det som betygsätts. Eleverna betygsätts efter deras insatser i diskussioner och sätt att formulera reflektioner.

Jag tycker att det är glasklart, jag är ganska så här bokstavs, det står ju, de ska få göra det här och de ska få planera, genomföra och utvärdera och då gör vi det. Jag tycker att det står och så står det i värdegrunden i de första kapitlen i läroplanen om gruppgemenskap, att träna olika förmågor som mod, ansvarstagande, empati och jag vet inte jag tycker att de tränar i just friluftsliv på ett helt annat sätt än bollspel. Det är mycket friare och det är fler elever som har, det är inte tre stycken som är mästare på friluftsliv (.), det är mer öppnare och friare och jag tycker det står både som värdegrund, centralt innehåll och i kunskapskraven. (Cecilia)

Kunskapskravet igen med anpassningar till olika förhållanden och regler, miljöer. Det är ju kunskapskravet rent vi tittar på, med miljöer och regler med allemansrätten och det är också våra egna regler, anpassning till miljöer och anpassning av klädsel och var man befinner sig någonstans.(.) Sammanhanget i gruppen, förhållandena i gruppen och det är så vi ser på det.(.) Säkerhetsaspekten trycker vi mycket på framförallt när dem ska planera att de ska göra en riskanalys, ska det börja regna och allt ifrån regn till rena skador har vi med oss så vi klarar av friluftsliv. (Julian)

Det är uppenbart att lärarna har kunskap om vad som står i kunskapskraven. I utsagorna beskriver lärarna hur de utgår från kursplanen och vad eleverna ska träna på och senare bedömas. Julian menar att säkerhetsaspekten är en viktig del i skolan och att det är grundläggande att eleverna tänker på det under friluftslivet eftersom det även ingår i kunskaper som ska bedömas.

4. Diskussion

I det här kapitlet analyseras studiens frågeställningar och syfte i förhållande till resultaten. Undersökningens syfte har varit att undersöka lärares förställningar om och arbete med friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa.

- Vad är friluftsliv för idrottslärarna?
- Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv?
- Hur uppfattar lärare i idrott och hälsa elevernas kunskapsnivå i friluftsliv?
- Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas?

Avsikten med studien har varit att få en ökad kunskap om vad friluftsliv är för idrottsläraren, hur friluftsliv undervisningen bedrivs, hur lärarna uppfattar elevernas kunskapsnivå i friluftsliv och vad eleverna ska lära sig samt vad som ska betygsättas. Som analysverktyg har Lindes läroplansteoretiska modell med de tre perspektiven eller arenorna använts som analysverktyg för att synliggöra vad det är som väljs ut som giltig kunskap att lära sig i skolan på styrdokumentsnivå. På formuleringsarenan och på vilka processer som påverkar det som sedan sker på transformerings- respektive realiseringsarenan, alltså på de olika nivåerna där innehåll formas till undervisning med ett innehåll och ett lärande som ska bedömas. (Linde 2012, s. 100)

4.1 Resultatdiskussion

I studiens resultat framgår att friluftsliv i skolan för de intervjuade lärarna är undervisning som sker ute i naturen och där själva upplevelsen av naturen ingår. Upplevelsen kan förmedlas eller uppmärksammas genom rörelse eller genom att bara vara i en utemiljö. Lärarna är överens om och definierar friluftsliv likt Naturvårdsverket (2018); friluftsliv handlar om att vistas i naturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling. Lärarna nämner även att friluftsliv för dem själva kan betyda att man befinner sig ute och cyklar samt lägger undan mobiltelefonen. Lärarna nämner att de kan lära sig en del om hur friluftslivsundervisningen kan gå till utifrån det som står i kunskapskraven. Undervisning i friluftsliv kan ske genom utflykter men också genom att använda sig av närmiljön. Asfeldt och Mahler (2018) nämner tillsammans med det som Roberts (2018) föreslår i deras review artikel att ett omtänkande behövs kring friluftslivsutbildning där läraren/ledaren behöver uppmärksamma användning av små utflykter. Roberts lyfter fram att med hjälp av kortare utflykter kan friluftsliv genomföras på ett enklare sätt. Mikael (2018) beskriver i sin studie att plats-responsiv pedagogik gör det möjligt att gå till en närliggande park istället för att åka en längre bit för att hålla sin undervisning. Det stämmer bra överens med det som flera av

våra respondenter nämner kring att man kan använda sig av närmiljön vid en fördjupning i friluftsliv.

I vår studie framträder inte samma bild som i Skolinspektionens rapport. I vår studie framgår att friluftsliv undervisningen är ett utvecklingsområde och att lärarna saknar tid, miljöer och pengar för att kunna genomföra undervisningen. Om utvecklingsbehoven har att göra med att styrdokumenterna är svåra att följa och/eller förstå eller om problemen handlar om transformeringen av innehåll till realiseringsarena är inte helt lätt att förstå av rapporten. Respondenterna i denna studie framhåller samtliga att styrdokumenterna är tydliga och möjliga samt att det är lätt att följa. De anger även att kunskapskraven bistår dem när de ska bedöma elevens uppnådda kunskaper och eleven ska visa vad den kan. Resultatet kan uppfattas som överraskande men bör troligen ses som en effekt av att läroplanen har funnits sedan 2011 och att många skolor och kommuner har bearbetat läroplans- och kursplanetexterna inklusive hur det går att följa upp de framskrivna kunskapskraven. Även Skolverket har bidragit med utbildningsåtgärder (se Skolinspektionens rapport 2018). Lärarna i föreliggande studie betonar att det krävs både tid och förkunskaper för att kunna ge den undervisning i friluftsliv som krävs för att eleverna ska kunna utveckla de kunskaper och förmågor som är formulerade. Huruvida Skolinspektionens slutsats om att friluftsliv undervisningen är satt på undantag och om denna slutsats representeras av majoriteten av de 22 skolor som valdes ut för en fördjupad studie framgår inte men däremot omnämns att goda exempel finns.

Lärares sätt att tolka läroplanen kan ske på olika sätt. Exakt hur en ändring tas emot bland lärarna kan politikerna aldrig ta reda på och de är inte medvetna om förutsättningarna eller hur attityder utvecklas under tiden som en ny läroplan implementeras. Transformeringen av läroplanen handlar om hur lärarna granskar och arbetar med dagens styrdokument i förhållande till undervisningen. I den senaste läroplanen (Lgr11) har friluftsliv getts en större plats i idrott och hälsas centrala innehåll. Lärarna i vår studie lägger olika mycket tid på att planera friluftsliv och det kan ske flera månader innan den undervisningen utförs. Planeringen sker oftast på planeringstid genom förberedelse och diskussioner med andra lärare och först görs en grovplanering och sedan görs en finplanering några dagar innan friluftsliv undervisningen.

På realiseringsarenan genomförs lektionerna i samspel med eleverna och denna ska enligt Tholin (2006) bestå av de aktiviteter och det innehåll som används för att eleverna ska kunna

nå kursplanens mål och kunskapskrav. Linde (2012) beskriver att realiseringsarenan består av det som kommuniceras och förmedlas i klassrummet. Utförandet handlar om hur läraren lägger upp undervisningen, innehållet i undervisningen och elevernas verksamhet under lektionen. Realisering av läroplan handlar om hur lärare förhåller sig till sin lektionsplanering, hur väl planeringen stämmer överens med hur lektionen genomförs samt hur lärare och elever kommunicerar med varandra. När våra lärare beskriver hur de arbetar nämner de ett antal faktorer som särskilt viktiga för att kunna planera och genomföra undervisningen i friluftsliv och utevistelse. För att lyckas med att transformera syfte och innehåll till en undervisning tillsammans med eleverna betonar de att tid till förfogande, förkunskaper, pengar, väder liksom att kunna samarbeta med kollegor är av stor vikt. Finns inte dessa faktorer på plats är det svårt att bedriva friluftsliv. Det är svårt att ta reda på exakt hur lärarnas undervisning realiserar och vi har utgått från respondenternas utsagor. Lärarna nämner också att kunskapsnivån bland deras elever är väldigt olika, den varierar från en hög till en låg nivå när det gäller friluftsliv vilket också kan påverka på realiseringsarenan.

I studien framkommer att lärarna bedriver undervisningen på realiseringsarenan på lite olika sätt även om många likheter också fanns. De arbetar främst med aktiviteter som vandringar, paddlingar och övernattningar. Respondenterna verkar arbeta ganska mycket med friluftsliv, något många lärare inte gjorde i Skolinspektionens rapport (2018). Skillnaden mellan lärarna i den här studien och i Skolinspektionens rapport är ganska stor. De flesta lärare i Skolinspektionens rapport visste inte hur arbetet skulle ske i friluftsliv och lärarna i den här studien var väl medvetna om hur idrottslärare skulle arbeta med friluftsliv. Lärarna verkar inte ha några svårigheter med att realisera en undervisning i friluftsliv. När de beskriver sitt arbete lyfter de främst fram aktiviteterna som genomförs. En lärare arbetade endast inte med vandringar under friluftslivsundervisningen men hade planer på att börja arbeta med vandringar. Några av lärarna arbetade ämnesövergripande när de hade friluftsdagar eller bara friluftsliv. Att arbeta ämnesintegrerat är något som ofta lyfts fram i samband med att friluftsliv undervisning diskuteras men ställer krav på att lärarna gemensamt på transformerings- och realiseringsarena ges möjligheter att låta friluftsliv undervisningen genomsyras av eller integreras med andra ämnen. Det gör att lärprocesserna och kunskapsinhämtningen kan bli mer än bara friluftsliv.

Lärarna såg ingen skillnad mellan friluftsliv och friluftslivverksamhet vilket var intressant eftersom vi som nu studerar på GIH har lärt oss att det är en viss skillnad mellan aktiviteter

och upplevelser av något slag. Precis som Baker (2005) nämner i sin studie att meningen med friluftsliv inte handlar om att bara ta sig från punkt A till punkt B utan även att ta sig tid att uppleva. När det gäller respondenternas beskrivning av sitt arbete med friluftsliv går det att konstatera att lärarna arbetar med många olika aktiviteter och att de flesta arbetar med vandringar samt har friluftsdagar. De flesta lärarna arbetade med övernattningar som ett viktigt pedagogiskt steg efter att eleverna hade bekantat sig med att vandra. I vissa av skolorna hade övernattningar blivit en tradition och något som eleverna såg fram emot att genomföra. Övernattningar gav eleverna en mängd viktiga erfarenheter och kunskaper. Vandringar med övernattningar kan leda till bättre sociala relationer, högre självkänsla och skapa ett högre självförtroende enligt Richmond et al (2018).

En skola hade ungefär en friluftsdag per läsår och majoriteten hade mellan en till tre friluftsdagar per läsår och det känns positivt att de har friluftsdagar. Spännande att det kan vara en sådan stor skillnad och det hade varit intressant om Skolverket kunde hänvisa tydligare på hur mycket tid som ska läggas ned på friluftsupervisningen.

Lärarna uppfattade elevernas kunskapsnivå i friluftsliv som rätt så olika där några lärare ansåg att deras elever hade en låg kunskap i friluftsliv och andra menade att deras elever hade en hög kunskap. Skillnaderna kunde beskrivas som att vissa var rädda för myror och andra tillverkade egna rep av grässtrån. Detta medför utmaningar på realiseringsarenan för idrottslärarna eftersom det är en ojämn nivå bland eleverna och om de kan uppnå målen i friluftsliv. Respondenterna som hade mycket friluftslivsupervisning menade att deras elever generellt hade en hög kunskapsnivå i friluftsliv. Jämför man med Lundvalls och Meckbachs (2008) studie ansåg lärarna i den studien att bara två procent av deras elever hade en stor kompetens i friluftsliv. Hur ofta en aktivitet genomförs och hur mycket kunskap eleverna har fått i friluftsliv har ett samband enligt lärarna. När det gäller kunskap i friluftsliv kunde den också hänga ihop med okunskap kring vad som kännetecknar skogen i närområdet. En lärare tror att eleverna är rädda för att vara ute i skogen med att eleverna tror att det finns vargar i Stockholmsskogarna. Det hade varit intressant att se hur man arbetar för att lära eleverna om närmiljön och om vad som finns eller inte finns i skogarna runt om oss. I nuläget råder det okunskap bland vissa elever enligt respondenterna. På realiseringsarenan finns det ganska stora skillnader i kunskapsnivån enligt lärarna och det kan även vara en stor skillnad mellan var någon är bosatt samt föräldrarnas intresse för friluftsliv. En lärare för fram att i ett invandrartätt område var intresset litet för friluftsliv. I ett område i Stockholm var friluftsliv

en tradition bland föräldrarna något som en del elever hade möjlighet att genomföra på fritiden. En lärare för fram att eleverna kan vara 10 gånger duktigare i Kiruna och 10 gånger sämre i ett förortsområde i Stockholm. Oavsett detta medför elevernas spridning i kunskapsnivå en utmaning för de flesta av lärarna i studien.

För respondenterna i studien var det uppenbart vad eleverna skulle lära sig. Samtliga lärare relaterade till kunskapskraven och förmågorna i det centrala innehållet. Enligt deras utsagor innebar att lärarna inte hade problem med att transformera om det givna innehållet till ett innehåll som kunde ges det vill säga utformas tillsammans med eleverna på realiseringsarenan. Det betyder inte att bedömning och betygssättning sker utan utmaningar. På realiseringsarenan kan det vara svårt att bedöma på vad eleverna gör och det är många elever man ska hålla koll på samtidigt.

I studien framkommer att eleverna bedöms utifrån skriftliga prov, utvärderingar och reflektioner. Lärarna utgår från (Lgr11) och eleverna ska enligt kunskapskraven betygsättas utifrån deras förmåga att planera, genomföra och utvärdera friluftsliv. Enligt lärarna är det främst elevernas förmåga att diskutera som betygsätts och kan leda till ett högre betyg. Det är intressant att just diskussion har en stor del av friluftslivet och det visar hur viktigt det är att diskutera kring det eleverna genomfört och lärt sig. Två av lärarna är inne på att det viktigaste som bedöms är elevernas samarbetsförmåga och bidrag till gruppgemenskapen. Det är inget som står i kunskapskraven dock har det för två av lärarna en stor plats när de bedömer och betygsätter elever vilket är intressant. Det är något som lärarna har tolkat ur läroplanen som något som betygsätts. De framför stöd i den övergripande läroplanen för att dessa förmågor bör ges en framskjutet plats i relation till friluftsliv och utevistelse. Det ska nog egentligen inte betygsättas dock kan läroplanen tolkas olika beroende på vilken undervisning lärarna vill ge till eleverna.

Samtliga lärare tycker att kunskapskraven är tydligt framskrivna vilket skiljer sig från det Mikael (2018) fann i sin studie. De lärare som deltog i hans studie tyckte att kunskapskraven var otydliga och det var oklart vad som skulle bedömas i friluftsliv. Lärarna i den här studien har arbetat enligt läroplanen Lgr11 i cirka sju år nu och nämnde inte att målen var svåra att tolka utan mer att det kan vara svårt att bedöma elevernas *insats* i friluftsliv. Det är en viss skillnad mot lärarna i Mikael's studie därmed. Lärarna nämner att det är viktigt att eleverna tränar upp förmågor som mod, empati och ansvarstagande där eleverna kan träna upp dessa

förmågor genom friluftsliv. Kunskapskravet med anpassningar, samarbeten och krav på säkerhet är förmågor som lärarna bedömer. Det är uppenbart att lärarna har full koll på vad som står i läroplanen, vad som ska genomföras och de utgår från läroplanen samt försöker ge eleverna möjligheter att lära sig detta genom att träna för att senare bedömas. En lärare menar att säkerhetsaspekten är en viktig del under friluftslivet.

När det gällde arbetet med digitala hjälpmedel fanns det olika utsagor vilket är intressant eftersom digitala hjälpmedel nyligen blivit inskriven i läroplanen. Digitala hjälpmedel ett område med lite eller knappt någon forskning om hur det fungerar i friluftslivsundervisningen i ämnet idrott och hälsa. Det finns som lärarna nämner en stor utvecklingspotential inom friluftsliv. Genom kameror, Ipad och mobiltelefoner kan friluftslivet digitaliseras. Friluftsliv kan locka ungdomar som är tekniskt intresserade och skapa ett intresse för digitala hjälpmedel som applikationer eller verktyg som kan användas i friluftslivet. Det finns möjlighet att genomföra friluftslivsaktiviteter med hjälp av orienteringsapplikationen Turfhunt. Applikationen går ut på att orientera sig längs en GPS karta med olika punkter och vid varje punkt finns det en fråga och det kan vara ett enkelt hjälpmedel för läraren att använda. Digitala hjälpmedel är bra att använda sig av i friluftslivet ibland dock kan det vara bra att koppla bort mobiltelefonen ibland och fokusera på att bara uppleva friluftslivet.

4.2 Metoddiskussion

Metodvalet föll på en kvalitativ studie med intervjuer av sex idrottslärare från sex olika skolor i Stockholmsområdet. Urvalet av lärarna skedde via mail till slumpmässigt utvalda skolor. De lärare som besvarade vårt mejl träffades för en intervju. Av 27 mejl till både rektorer och idrottslärare, besvarade sju lärare mejlet, sex av dem genomfördes. Lärarna hade ett stort intresse för friluftsliv vilket visade sig genom alla bra svar vi fick. Det vi kan vara kritiska till är att lärarna hade kunnat vara mindre intresserade av friluftsliv iså fall hade det kanske liknat Skolinspektionens rapport lite mer. Vi upptäckte under de två första intervjuerna att våra frågeställningar i intervjuguiden inte riktigt gick som vi tänkt och de kunde ha varit tydligare riktade mot just friluftsliv. Lärarna kunde prata fritt på några av frågorna vilket var bra stundtals men även en nackdel eftersom att svaren blev lite för spridda och olika. Några frågor hade kunnat vara lite tydligare då vi kunde ha specificerat frågorna noggrannare. Det hade varit bättre att använda sig av ytterligare en till pilotstudie i studien. I det här fallet hade vi nog kunnat upptäcka tveksamheter vid vissa frågor vid en pilotstudie till. Tveksamheterna var

att svaren handlade om hela idrottsundervisningen istället för bara friluftsliv. Två av lärarna besvarade frågan om vad friluftsliv står för i idrottsundervisningen och de resterande fyra besvarade vad friluftsliv är för dem själva. I den här studien var vi författare ute tillsammans under tre intervjuer och sen genomfördes de andra separat vilket kan ha gjort att studiens tillförlitlighet minskar då frågorna ställdes på olika sätt och kontakten med idrottslärarna kan ha varierat. Hade författarna varit samlade under varje intervju hade tillförlitligheten ökat. Det gäller att vara kritisk till hur intervjuerna utfördes och det kan ha haft en liten påverkan på resultatet. Under intervjuerna var det en lätt stämning och ett kollegialt samarbete och det fanns en stor mängd nyttig information bland idrottslärarna.

i denna del skulle ni kunna diskutera att ni genomförde några intervjuer tillsammans och några enskilt och vad det kan innebära för studiens tillförlitlighet

4.3 Förslag på vidare studier

Det hade varit intressant att få genomföra intervjuer i andra städer runt om i Sverige för att se hur det arbetas i dessa. Under en av våra intervjuer nämnde även en av lärarna att det säkerligen arbetas på ett helt olikt sätt uppe i Norrland inom friluftundervisningen. I framtida studier bör man därför även genomföra en undersökning med ett nationellt urval. Frågan är om majoriteten av lärarna på skolorna i Stockholmsområdet tänker och gör på samma sätt inom ramen för friluftsliv och utevistelse. Detta skulle kunna vara intressant att följa upp med vidare studier.

4.4 Slutsats

Lärarna i studien är överlag positiva till att undervisa i friluftsliv, och uppfattar inte svårigheter med att överföra den givna kunskapen på formuleringsarenan till realiseringsarenan. På transformeringsarenan görs överväganden kring vilken typ av aktiviteter som är möjliga att genomföra och vilken typ av samordning som behöver ske (eller inte) mellan lärare och ämnen. I denna studie framgår att lärarna söker och hittar stöd i styrdokumentet för planering, genomförande och bedömning av elevernas kunskaper.

Käll- och litteraturförteckning

Asfeldt, M. & T. Maher, P. (2018). International Perspectives in Outdoor Education Research Editors' Notes. *Journal of Outdoor Recreation, Education, and Leadership*, 10(1), ss. 1-2.

Backman, Erik (2010). *Friluftsliv in Swedish physical education - a struggle of values: educational and sociological perspectives*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2010.

Backman, E. (2011). Friluftsliv: a contribution to equity and democracy in Swedish Physical Education? An analysis of codes in Swedish Physical Education curricula. *J. Curriculum Studies*, 43(2). ss. 269-288.

Backman, E, Larsson, H & Redelius, K. (2004). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan.

Baker, M. (2005). Landfullness in Adventure-Based Programming: Promoting Reconnection to the Land. *Journal of Experiential Education*, 27(3), ss. 267-276.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (1 uppl.) Malmö: Liber. ekonomi.

Kvale, S. & Brinkmann, S (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta!: en introduktion till läroplansteori!*. 3., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lundvall, S. (red). (2011). *Lärande i friluftsliv: perspektiv och ämnesdidaktiska exempel*. Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan.

Lundvall, S. & Meckbach, J. (2008). Mind the gap: physical education and health and the frame factor theory as a tool for analyzing educational settings. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13(4), ss. 345-364.

Mikaels, J. (2018). Becoming a Place-Responsive Practitioner: Exploration of an Alternative Conception of Friluftsliv in the Swedish Physical Education and Health Curriculum. *Journal of Outdoor Recreation, Education and Leadership*, 10(1), ss. 3-19.

Naturvårdsverket (2018-08-15). *Friluftslivets värden*.
<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Friluftsliv/Friluftslivets-varden/> [2018-11-23].

Näringsdepartementet. (1999). *Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer*. Stockholm.

Quennerstedt, M., Öhman, M. & Eriksson, C. (2008). Physical Education in Sweden - a national evaluation. *Education-line*, ss. 1-17.

Richmond, D., Sibthorp, J., Gookin, J., Annarella, S. & Ferri, S. (2018). Complementing classroom learning through outdoor adventure education: out-of-school-time experiences

that make a difference. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(1), ss. 36-52.

Sandell, K, Arnegård, J & Backman, E. (2011). *Friluftssport och äventyrsidrott: utmaningar för lärare, ledare och miljö i en föränderlig värld*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Sibthorp, J. & Morgan, C. (2011). Adventure-based programming: Exemplary youth development practice. *New Directions for Youth Development*, 2011 (130) ss. 105-119.

Sibthorp, J., Funnell, A., Riley, M., Chan, M. & Meerts-Bransma, L. (2018). Outdoor Adventure Education in East Asia: Interpreting Data From Outward Bound Hong Kong. *Journal of Outdoor Recreation, Education, and Leadership*. 10(1), ss. 67–78.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolinspektionen, (2018-06-12) <https://www.skolinspektionen.se/idrott-och-halsa>
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/idrott-och-halsa/kvalitetsgranskning-av-amnet-idrott-och-halsa-i-arskurs-79.pdf> [2018-10-25]

Sutherland, S., Legge, M. (2016). The Possibilities of “Doing” Outdoor and/or Adventure Education in Physical Education/Teacher Education, *Journal of Teaching in Physical Education*, 35 (4), ss. 299-312.

Tholin, J (2006). *Att kunna klara dig i okänd natur: en studie av betyg och betygskriterier - historiska betingelser och implementering av ett nytt system*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

Vetenskapsrådet. (2011). <http://www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf> [15/11-18.]

Bilaga 1 Litteratursökning

I bilagan Litteratursökning ska du återge de sökningar du har gjort för att hitta tidigare forskning inom ditt ämnesområde. Det gör inget om bilagan blir längre än en sida.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka lärares förställningar om och undervisning i friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa.

- Vad är friluftsliv för idrottslärarna?
- Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv? (Inklusive digitala hjälpmedel)
- Hur uppfattar lärare i idrott och hälsa elevernas kunskapsnivå i friluftsliv?
- Vad ska eleverna lära sig och vad ska betygsättas?

Vilka sökord har du använt?

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
friluftsliv Äventyrsbaserat lärande Läroplansteori Utomhusundervisning digitala hjälpmedel Svensk läroplan	outdoor education swedish curriculum outdoor education, Wildlife curriculum theory outdoor education digital help in outdoor education

Var och hur har du sökt?

Databaser och andra källor	Sökkombination
PubMed	Friluftsliv, Wildlife, adventure based learning,
Discovery	Friluftsliv, Wildlife, adventure based learning, Curriculum theory, outdoor education, digital help, digital help outdoor education

Kommentarer

Det gick bra att hitta källor då det fanns ganska mycket forskning men det fanns inte forskning till digitala hjälpmedel med.

Bilaga 2. Brev till Idrottslärare

Hej!

Vi heter Viktor och Antonio och vi läser till idrottslärare på Gymnastik - och Idrottshögskolan i Stockholm. Vi håller på med vårt examensarbete, vi blir färdiga till sommaren. Uppsatsen är en kvalitativ intervjustudie och har som syfte att undersöka lärares förställningar om och undervisning i friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa. Forskningen inom detta ämne är ganska begränsad, och med det nya tillägget i kursplanen som innefattar digitala hjälpmedel är det intressant att få se hur detta arbetas med eller inte arbetas med. Denna studie kan bidra till att utveckla kunskapen i hur man kan arbeta och vidareutveckla alla idrottslärares friluftsvksamhet. Den här studien kan ligga till grund för vidare forskning om friluftsliv. Under november-december skiftet planerar vi att utföra 6-8 intervjuer bland idrottslärare i Stockholmsområdet. Vi ser helst att ni har minst 1 års erfarenhet som idrottslärare i högstadiet och har tagit examen. Intervjuerna sker i enrum för att vi ska kunna arbeta ostört och kan ta upp till 45 minuter eftersom att vi är ute efter djupgående svar. Intervjuerna kommer att spelas in via mobiltelefon för att senare kunna transkribera fram resultatet. Det är bara vi som kommer att få tillgång till inspelningen och den kommer att raderas efter att uppsatsen är klar. Det är helt frivilligt att delta och ni kommer att hållas helt anonyma. Skolans namn kommer inte heller att synas i uppsatsen. När uppsatsen är godkänd kommer den publiceras i databasen Diva. Om du är intresserad så är det bara att höra av er till mig och min kollega.

Tack så mycket!

Med vänliga hälsningar

Viktor Nilsson & Antonio Phunipananta Muñoz

Namn: Viktor Nilsson

Mail: viktor.nilsson@student.gih.se

Telefonnummer: XXX-XXXXXX

Namn: Antonio Phunipananta Muñoz

Mail: antonio.phunipananta@hotmail.com

Telefonnummer: XXX-XXXXXX

Bilaga 3 Intervjuguide

Allmän information:

Vilket år är du född?

När tog du din lärarexamen?

Var gjorde du din lärarutbildning?

Hur länge har du arbetat som idrott och hälsa lärare?

Undervisar du i något annat ämne än idrott och hälsa?

- Om ja: Arbetar du ämnesövergripande?

Hur många idrottslärare är ni som jobbar på denna skola?

Hur ligger skolan till i förhållande till olika naturmiljöer?

Kan du beskriva skolans närmiljö?

Friluftsliv:

Vad är friluftsliv för dig?

Berätta om hur du undervisar i friluftsliv?

Arbetar du med vinterfriluftsliv?

- Om ja: På vilket sätt?

Arbetar du med vandringar?

- Om ja: På vilket sätt?

Använder ni er av friluftsdagar?

- Om ja: Hur många har ni per läsår?
- Om nej: Varför inte?

Används dem till friluftsliv eller till friluftsverksamhet?

Hur bedrivs undervisningen i friluftsliv?

Hur mycket tid läggs på denna typ av undervisning?

När planeras denna undervisning?

Plats/digitala hjälpmedel:

Vart sker denna undervisning, närmiljö eller åker ni iväg någon annanstans med eleverna?

Bedriver du denna undervisning själv eller får du någon hjälp från lärarkollegor?

Vad har ni tillgång till för material som är kopplat till friluftsliv undervisning?

Hur arbetar du med digitala hjälpmedel?

Arbetar ni med plats baserat friluftsliv i undervisningen?

Läroplan:

Hur kopplar du denna typ av undervisning till ämnesplanen för idrott och hälsa?

Hur uppfattar du elevernas kunskapsnivå i friluftsliv?

Hur betygsätts elevernas arbetsinsats?

Hur motiverar du detta i förhållande till ämnesplanen?

Hur arbetar du med etiskt perspektiv i friluftsupervisningen?

- Om inget arbete: Varför inte?

Hur arbetar du med ett historiskt perspektiv i friluftsupervisningen?

- Om inget arbete: Varför inte?

Hur arbetar du med ett miljöperspektiv i friluftsupervisningen?

- Om inget arbete: Varför inte?

Hur arbetar du med ett internationellt perspektiv i friluftsupervisningen?

- Om inget arbete: Varför inte?

Vilka faktorer behöver du förhålla dig till när du planerar och utför friluftsliv?

Finns det några faktorer som påverkar utformningen av undervisningen i ditt friluftsliv?

T.ex. (Klimat, ekonomi, material, närhet till naturen, gruppstorlek, tidsaspekt, organisation, lärarkollegor, risken i aktiviteten, elevers attityder till friluftsliv)